CAES. BARONII

S. R. E. PRESBYTERI CARD.

TIT. SS. NEREI ET ACHILLEI

Sedis Apoſtolicæ Bibliothecarij

Paræneſis

Ad Rempublicam Venetam.

ΔΗΛΟΣ ΝΙΚΗ

ROMAE

M. DC. VI.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAES. BARONII
S.R.E. PRESBYTERI CARD.
TIT. SS. NEREI ET ACHILLEI
Sedis Apoſtolicæ Bibliothecarij
Paræneſis
Ad Rempublicam Venetam.

DOLEO vehementer, quod hortaturus vos, quos
plurimum diligo, nullis tamen ſalutationibus, quæ
communicatorijs ac pacificis [a] litteris inter Ca- *a August. epist.*
tholicos, Catholica communicatione coniunctos, *162.*
in concordiæ ſymbolum præfigi conſueuere, more
maiorum, permulcere liceat: ſed ſalutationibus
interciſis, non aliter, quam ſi ad homines extra
Chriſtianam religionem errantes Gentiles ipſos ſcribendum foret,
vobiſcũ agere fas ſit: iubente id potiſſimũ Domino [b] noſtro Chriſto *b Matth. 18.*
IESV, vt qui Eccleſiam non audierit, ſit nobis tamquam Ethnicus &
Publicanus. cum tamen his infelicibus vos ipſos reddideritis infeliciores;
ſiquidem non ſolum Eccleſiam non audiſtis, ſed ſpreuiſtis,
contempſiſtis, ignominia ſumma inſuper affeciſtis, publicis datis litteris,
omni execratione digniſſimis, quas tamquam oſtentum Eccleſia
vniuerſalis exhorruit, & vt monſtrum excuſſit. Quis Orthodoxorum,
timens Deum, qui legat veſtras litteras contemptu plenas, non
ſtatim offenſi numinis zelo exæſtuans, ex intimis præcordijs in propheticum
[c] illud erumpat: Obſtupeſcite cæli ſuper hoc, & portæ eius *c Ierem. 2.*
deſolamini vehementer,] cum portæ [d] inferi adeo extolluntur con- *d Matth. 16.*
tra Regnum cælorum, quod eſt Eccleſia, ac ipſum Dominum? At ſicut
omnium in Deum bellum gerentium certus eſt caſus, ita nec dubia
ruina, ſecundum illud ſacrarum ſententiarum: [e] Qui in altum *e Eccli. 27.*
mittit lapidem, ſuper caput eius cadet.]

Cum igitur ea ſit communis vox exclamantium in vos Orthodoxorum: ſilere ne potuerunt ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ad quos non ſolũ ſui capitis, ipſius Romani Pontificis defenſio ſpectat, ſed qui cuiuſcumque pro Eccleſiaſtica libertate tuenda laborantis ſuſcipere patrocinium teneantur, ita ad eos martyrij candidato ſcribente, & iam ſanguinis voce clamante S. Thoma Cantuarienſi Ar-

Digitized by Google

[a] Cod. Vat. in epp. ep. S. Tho. chiepiſcopo: [a] Qua conſcientia diſſimulatis iniuriam Chriſto illatã in me; immo & in vobis, qui Chriſti vicem gerere debetis in terrã? Nonne cauſa mea ſimul veſtra eſt? immo penitus veſtra, tueri videlicet tuentes Eccleſiaſticam immunitatem?] Tanto igitur claſſico excitati, hortationem aggredimur, ſed quæ me prius doloris iaculis feriat, & vos pungat reprehenſionis aculeis ad ſalutem paratis. ita enim dictat exuberans dilectionis affectio, qua ſitio ſalutem veſtram in viſceribus Chriſti. Vnde & huius ſeries exhortationis emanat, nempe de corde [b] puro, conſcientia bona, & fide non ficta. [b] 1. Tim. 1.

Quamobrem occurrentes veſtræ manifeſtæ perditioni, hiſce vos (vt in re valde ſeria) diuinis oraculis compellare compellimur: Quare [c] auerſus eſt populus iſte in Ieruſalem auerſione contentioſa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti. Attendi & auſcultaui, nemo quod bonum eſt loquitur: nullus eſt qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo, dicens: Quid feci? Omnes conuerſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu vadens ad prælium.] vt viſus ſit optaſſe, quod fugiendum eſſet maximum omnium malum. Auerſio plane illa contentioſa eſt, qua diluenda peccata, ad pœnitentiam patefacta, atque damnata verbis ac ſcriptis, mira animi firmitate, immo dura obſtinatione, ac furenti pertinacia defendi dicuntur ab omnibus, dum omnium nomine Senatorum litteræ aduerſariæ promulgantur: cum tamen probe nouerimus, ſtudia iſta haud ab omnibus Senatoribus comprobari, immo prudentiorum ſententijs condemnari, atque lacrymis deplorari. Et quamuis aduerſantes dicãt (quod ibidem ſubijcitur a Ieremia) Sapientes nos ſumus, & lex Domini nobiſcum eſt: in eos ipſe iſta retorquet, dicens: Vere mendacium operatus eſt ſtylus mendax ſcribarum.] Vt merito illis, quos eadem peccata perſtringunt, vrgent, & damnant, timendum ſit, ne eadem quæ ibi ſubijcitur diuinitus immiſſa vindicta in exterminium gentis illius, vos maneat, vt feriat, perdat, atque conſumat. quod Deus a vobis auertat. Contingat enim me prius vita fungi, quam iſta adeo funeſta videre. Sumus, ſumus, ſicut & fuimus ſemper (teſtis eſt Deus) omnium veſtrum amantiſſimi & ſtudioſiſſimi, ſemper memores charitatis veſtræ, qua nos excepiſtis, cũ Venetias veniſſemus, vt quantumlibet immeritus, & peccator, de vobis tamen mihi ſit propemodum prædicandum, quod Apoſtolus ait de Galatis: [d] Sicut Angelum Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum IESVM.] memores & frequentis per dies ſingulos concurſus & accurſus ampliſſimorum Senatorum, atque illuſtriſſimorum magiſtratuum, nos conuenientium, & (ſecundum illud Ioannis [e]) deducentium digne Deo.] cum & quadam amoris exuberantia coegiſtis, & extorſiſtis importune impertiri vobis aliquid gratiæ ſpiritualis in miniſterio verbi Dei, vt ſic penes vos noſtri apoſtolatus licet indigne perfuncti reman ſerint qualiacumque impreſſa veſtigia. Curreba tis [f] bene, quis vos impediuit veritati

[c] Ierem. 8.

[d] Galat. 4.

[e] Ioan. ep. 3.

[f] Galat. 5.

ritati non obedire? (ſic vos arguam verbis Apoſtoli.) Vtinam abſcindantur qui conturbant vos,] & mergunt in profundum abyſſi, ipſum imum barathrum peccatorum, quod eſt diſciplinæ contemptus. ſic enim in ſacris oraculis ſcriptum eſt: [a] Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit.] *a Prou. 18.*

Ad quod puniendum ſiue expiandum delictum, quo ipſe peccans perpurgari nolit inuitus, quod non accuſet, magis autem defendat, opus fuerit eccleſiaſtico conflatorio cenſurarum (Eſt enim ignis in Sion, [b] & caminus eius in Ieruſalem) ad combuſtionem peccatorũ. *b Iſai. 31.* In qua quidem fornace ſic ardet ignis, vt purget, non autem conſumat niſi peccatum. Nam & [c] Corinthius ab Apoſtolo in hanc eſt fornacem immiſſus, in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini. *c 1. Cor. 5.* ita plane vbi bono remedio vtitur bene patiens, accidit iuxta illud Prouerbiorum: [d] Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas puriſſimum: aufer impietatem de vultu Regis, & firmabitur iuſtitia thronus eius.] *d Prou. 25.* fiatq. quod & per Iſaiam eſt pollicitus eidem populo ſuo, dicens: [e] Conuertam manum meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam tuam, & auferam omne ſtannum tuum, & reſtituam iudices tuos, vt fuerunt prius, & conſiliarios tuos, ſicut antiquitus. *e Iſai. 1.* Poſt hæc vocaberis Ciuitas iuſti, Vrbs fidelis.] Ita quidem agitur res feliciter, ſi qui ad purgandum in conflatorium mittitur, non contradicat, nec augeat potius reſiſtendo peccatum. Eſt enim tantæ officinæ opifex Deus, idemq. ignis Dominus noſter IESVS Chriſtus, quod [f] Malachiæ diuinitus oſtenſum eſt, qui ait: Ipſe quaſi ignis conflans,] & quod ſubdit: Sedebit conflans & emundans argentum.] *f Malach. 3.* Qui & docuit iſta ſuos Apoſtolos: [g] Omnia, inquiens, quæ audiui a Patre meo, nota feci vobis] & collaborat vna cum ipſis. *g Ioan. 15.* Nam hæc ad eos: Vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi.] Præficiens vero operi Petrum, hæc ad eum: [h] Tibi dabo claues regni cælorum. *h Matth. 16.* Quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.] & ſpondens affore iugiter præſentia ſua ait: Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ego in medio eorũ ſum.] & conteſtans, ſe etiam non ſolum cum ſuis, ſed & in ſuis eſſe, adijcit: [i] Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit.] *i Luc. 10.*

Vnde ſumma fiducia, qui diuinitus ab eo ipſius ſucceſſor ſubrogatus eſt Paulus, Pauli his potuerit ac debuerit vti verbis: [k] An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Chriſtus? *k 2. Cor. 13.* Quibus eſt vſus verbis Apoſtolus, cum comminatus eſt ſupplicium Corinthijs delinquentibus, vt ſciret Eccleſia, vltori ſcelerum aſſiſtere Deum Epiſcopo, eius honorare miniſterium, approbare auctoritatem. Hoc vniuerſorum ſanctorum Patrum concilium probat: quod denique ſcriptor ſuorum temporum luculentiſſimus Petrus ad Cæleſtinum Pontificem ſcribens, his verbis inſinuat: [l] Princeps Apoſtolorum *l Petr. Bleſ. epiſt. 146.*

adhuc

adhuc in Apoſtolica Sede regnat & imperat, & in medio eſt conſtitutus iudiciarius rigor. Illudq. reſtat, vt exeratis in maleficos, Pater, gladium Petri, quem ad hoc conſtituit ſuper gentes & regna. Chriſti Crux antecellit Cæſaris aquilas: gladius Petri gladio Conſtantini, & Apoſtolica Sedes præiudicat Imperatoriæ poteſtati. Veſtra poteſtas a Deo eſt, an ab hominibus? Nonne Deus deorum locutus eſt vobis in Petro Apoſtolo, dicens: [a] Quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis?] Non ergo degenerat in herede Petri dignitatis Apoſtolicæ reuerenda ſucceſſio.

a *Matth.* 16.

Paulus igitur, idemq. Petrus, vicem Chriſti agens in terris, ſuorum ſanctiſſimorum prædeceſſorum exemplo, ſalubre, idemq. neceſſarium ad ſalutem remedium eſt operatus in vobis, iam in certum prolapſis interitum, quo Imperatores & Reges eodem morbo duræ pertinaciæ laborantes redditi ſunt priſtinæ ſanitati, & inter alios, qui penes vos curatus eſt Fridericus Aenobarbus, diuturnus & obſtinatus hoſtis Eccleſiæ; cupidiſſimusq. idem Pontifex veſtræ ſalutis, ſalutaria vincula parauit, ad perpurgationem conflatorium amoris incendit, cum in vos tonitrui inſtar cælitus lapſi ad perterrendum, potius quam ad perdendum, ſalubrem ſententiam excommunicationis intorſit in ſacro illo eodemq. pleno fratrum conſeſſu, vniuſcuiuſque rogata ſententia. Tunc plane accidit ſecundum illud propheticum: [b] Commota ſunt ſuperliminaria cardinum a voce clamantis.] cum nimirum ſacro ſuffragio reuerendiſſimorum S. R. E. Cardinalium eadem ſententia diuerſis rationibus ſtabilita, diſertis verbis aſſerta, magna animi conſtantia confirmatur ab omnibus, & roboratur: quod ſcirent omnes, a Deo decretum, quod eſſet per eius Vicarium promulgatum ſumma prudentia, atque ſcientia. ſic namque ipſi, rem tantam agentes maiorum ſuorum exemplo, memores patriæ vocis, qua olim [c] Romanus Clerus ita litteris contra ingruentes ſchiſmaticos ſanctum allocutus eſt Cyprianum: Abſit ab Eccleſia Romana, vigorem ſuum tam profana facilitate dimittere, & neruos ſeueritatis, euerſa Fidei maieſtate, diſſoluere &c.] Sicq. priſtinum retinuerunt cum ſano capite coniuncta membra vigorem. Factum eſt igitur, vt quod maiorum exemplo fuerat faciendum, & facientibus bene ceſſiſſe ſciretur.

b *Dan.* 4.

b *Apud Cypr. epiſt.* 31.

At hic (quod lamentatus eſt [d] Ieremias) defecit ſufflatorium, in igne combuſtum eſt plumbum. Fruſtra conflauit conflator; malitiæ enim eorum non ſunt conſumptæ.] & quod queritur [e] Ezechiel dicens: Multo labore ſudatum eſt, & non exiuit de ea nimia rubigo eius neque per ignem. Immunditia tua execrabilis, quia mundare te volui, & non es mundata a ſordibus tuis. Ego Dominus locutus ſum.] Quibus ita peccantibus alterum de duobus euenire ſolet, & quod terribilius, illud, vt iſtiuſmodi a Deo penitus deſerantur, ſecundum

d *Ierem.* 6.

e *Ezech.* 24.

Digitized by Google

cundum illud diuinum oraculum: [a] Curauimus Babylonem, & non *a Ierem.51.*
eſt ſanata: derelinquamus eam.] Vt ſit maxima omnium illa com-
minatio, quam intulit in furore ſuo per Ezechielem: [b] Requieſcet *b Ezech. 16.*
indignatio mea in te, & auferetur zelus meus a te, & quieſcam, nec
iraſcar amplius.] Vnde & deducta vulgata illa antiquorum ore ſen-
tentia, a priſcis etiam Gentilibus tamquam axioma recepta: [c] Ni- *c Senec. de di-*
hil eſſe infelicius felicitate peccantium,] ab antiquis etiam Chri- *uin. prou. c. 3. ex*
ſtianæ religionis [d] tractatoribus pariter vſurpata. Alterum vero to- *Demetrio.*
tum miſericors & peccantibus maxime vtile: nempe vt qui in con- *d Origen. in Pe-*
flatorio Eccleſiæ ſancto pioq. ipſorum repugnante malitia, & aduer- *riarch. Hieren.*
ſante proteruia, mundari non meruerunt, in aliam longe ardentio- *epiſt. 33.*
rem, manibus hoſtium præparatam, incenſamq. hoſtilibus flammis
fornacem comburendi mittantur, vt factum eſt populo Iudæorum,
cum eorum ciuitas cum templo in direptionem, combuſtionem, &
deſolationem; ipſi autem dati ſunt in captiuitatem Aſſyriorum, ad
quos illa declamauerat iuſſu Domini Propheta ſanctus: [e] Eo quod *e Ezech. 22.*
verſi eſtis omnes in ſcoriam, propterea ecce ego congregabo vos in
medio Ieruſalem, vt ſuccendam in ea ignem ad conflandum. ſic con-
gregabo in furore meo, & in ira mea, & requieſcam: & conflabo vos:
& congregabo vos, & ſuccendam vos in igne furoris mei, & confla-
bimini in medio eius &c.] quæ hæc & alia ibi poſita immenſa mala;
quæ tamen & exoptanda magis fuerint, quam relinqui miſeros obſti-
nate peccantes, maiori ira Dei in æternum plectendos.

At quid profuit, quod tu, confringens iugum Domini, & rumpens
vincula ipſius, dixiſti: [f] Non ſeruiam?] cum iſta conuertantur in *f Ierem. 2.*
damnum tuum, ſicut populo illi, qui ligneas [g] confringens catenas, *g Ibid. 28.*
expertus eſt ferreas. Sic (inquiens Dominus) malitia tua [h] arguet *h Ierem. 2.*
te, & auerſio tua increpabit te, & ſcito, quia malum & amarum eſt
reliquiſſe te Dominum Deum tuum.] Vis ſcire quam malum? ex
verbis Domini facile eſt ſubducere rationem. Qui conteſtatus, ne
vel vnus ex puſillis qui in eum crederent, contemni deberet, eſt com-
minatus ſupplicium quam acerbiſſimum in eum, qui ſcandalizaue-
rit [i] vnum de puſillis: adeo vt ne in illud incurreret, expediret po- *i Matth. 18.*
tius, vt ſuſpenderetur mola aſinaria de collo eius, & demergeretur
in profundum maris. Quæ, rogo, pœna manebit peccantem in ma-
ximum, ſi ita horrenda atque terribilis teneat eum, qui peccauerit
in puſillum? vnde merito tunc illud Dominus exclamauit: Væ mun-
do a ſcandalis.]

Vis adhuc ſcire quam amarum? prophetica veluti in te conuerſa
oracula intuere. Eſt namque ſermo Dei gladius vtraque [k] parte acu- *k Apoc. 1.*
tus ad feriendum, ſicuti anteriora, etiam poſteriora: vt vbi par cul-
pa, par feriat quoque vindicta. Ieremiam itaque [l] audi & paueſce *l Ierem. 51.*
dicentem: Quæ habitas ſuper aquas multas, locuples in theſauris,
venit finis tuus pedalis præciſionis tuæ.] Præciſam namque te pe-

dali

dali præciſione a trunco per excommunicationis ſententiam conſtat. Poſthac bona quænam ſperanda? & mala quæ non timenda? a radice præciſo ramo quis vlterius viror? Radix eſt namque ex ſententia [a] Cypriani ipſa Romana Eccleſia, quæ plurimo germine ſe diffundens in arborem, in Catholicam creſcat, e qua ſi præciditur ramus, areſcit ad ignem. Ipſa quippe omnium in terra mater, vt Deus in cælo Pater. Adeo vt eiuſdem [b] ſententia Martyris, habere non poſſit Deum Patrem, qui non habet Eccleſiam matrem,] Romanam intelligens, dum ait, quod in Petro vna Chriſti Eccleſia, vna Cathedra demonſtratur. Vides igitur quam amarum, præciſam te ab Eccleſia, præciſam eſſe pariter a Domino Deo tuo? Hæc vero damna veſtra duplicantur menſura conferta & coagitata, ſi non ſentitis ea veſtra colla prementia; ſed ſi contemnitis, centuplicantur ipſa, immo creſcunt in infinitum. quæ tanta mala vt caueatis, hortamur, rogamus magis, & exoramus.

a Cyprian. epiſt. 55.

b Idem de Vnit. Eccl Cath.

Sed quoniam vos, vt olim auerſatrix [c] Iſrael incredibili aduerſus Deum contendens pertinacia, adhuc inſane dicebat: Abſque peccato, & innocens ego ſum.] cum Deus ad eam: Ego iudicio contendam tecum, eo quod dixeris: Non peccaui,] vos, inquam, excuſantes excuſationes in peccatis, immo defendentes, & redarguentes qui iuſte redarguunt, Deo pugnaciter & Eccleſiæ reſtitiſtis: prouoco vos ad prima Chriſtianæ Fidei rudimenta, immo ad ipſius Naturæ cunabula, a quibus aberrantes, per deuia ferri, inferriq. in abrupta precipitia ſit neceſſe.

c Ierem. 2.3.

Iure namque diuino atque humano ſacra a profanis eſſe debere diſtincta, & diuerſæ cenſeri penitus rationis: norunt omnes, adeo vt de his nulla dubitatio eſſe poſſit. Sacra autem quam illæſa voluerit Deus in ſua Eccleſia conſeruari: cum plurima ſuppetant ex diuinis Scripturis exempla, vnum vel alterum tantummodo referemus, vt ſic breuiter cauſam abſoluamus. Quo enim iſta cuique hominum magis paterent ad ſenſum, voluit Deus altiſſimi parietis interſtitio ſacras ædes a profanis eſſe in templo diuiſas, vſque adeo, vt nequaquam Regibus liceret illum a Deo conſtitutum terminum tranſilire, ſed neque eidem appropinquare abſque numinis offenſa grauiſſima. Hinc vehemens illa querela Domini in [d] Ezechiele aduerſus Reges Iuda: Fabricati ſunt, inquit, limen ſuum iuxta limen meum, & poſtes ſuos iuxta poſtes meos (& murus erat inter me & eos) & polluerunt nomen ſanctum meum &c.] Si igitur non licuit Regibus appropinquaſſe termino præſtituto inter ſacra atque profana: quomodo in eum irrumpere, & ſuos intra ſacra ſepta erigere parietes licuiſſet? Ita plane erudiens Principes, longe diuerſa eſſe inter ſe iura templorum, atque regnorum. Quod omnibus conſiderandum proponi volens Deus, ſic alloquitur Ezechielem: Tu autem, fili hominis, oſtende domui Iſrael templum; & confundantur ab iniquitatibus

d Ezech. 43.

Digitized by Google

bus ſuis, & metiantur fabricam, & erubeſcant quæ fecerunt.] Ita plane fiet, vt & vos iſta metientes, erubeſcatis; vnde & magis pœniteat, non ſolum limen & poſtes iuxta ſacrum parietem extruxiſſe, ſed ſacrum diſſipaſſe, & veſtrum erexiſſe, dum quæ ſunt Eccleſiæ iura peruaſiſtis. quamobrem in vos illud accipite dictum ab Iſaia: [a] Erit vobis iniquitas hæc ſicut interruptio cadens, & requiſita in muro excelſo, quoniam ſubito, dum non ſperatur, veniet contritio eius, & comminuetur ſicut conteritur lagena figuli contritione peruali-da, & non inuenietur de fragmentis eius teſta, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea.] Sed ne fiant iſta, hortamur, anteuertite precibus & pœnitentia.

a Iſai. 30.

Hæc de muro ex veteri Teſtamento, quæ in figura contingebant illis, in Nouum transferenda eſſe ſpirituali ſenſu monemur, ſed latiori menſura. Etenim in Chriſti Eccleſia non murum vnũ tantummodo diuidentem inter ſacra atque profana poſitum eſſe ſcimus, ſed murum & antemurale, vt cecinit ſuo cantico Iſaias, dicens: [b] Saluator ponetur in ea murus & antemurale. Aperite portas, & ingrediatur gens iuſta cuſtodiens veritatem,] non autem profanans ſacra, diuina conculcans, temerans ſancta, & diſſipans Sanctuarium, quæ cum intus fuerit, iubetur proijci ab eccleſia, ſecundum illud Apocalypſis: [c] Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis ſeruientes, & omnis qui amat & facit mendacium.] in quorum ſortem conijcit idem [d] Iſaias, qui leges iniquas ſtatuunt; dicens: Væ qui condunt leges iniquas; & ſcribentes, iniuſtitiam ſcripſerunt, Quid facietis in die viſitationis, & calamitatis de longe venientis? ad cuius confugietis auxilium? & vbi derelinquetis gloriam veſtrã, ne incuruemini ſub vinculo, & cum interfectis cadatis?] hæc tanta mala aggregata audiuimus, exigente diuina vindicta, in condentes leges iniquas. Sed quid ſi addatur, præſcribi eas & non ſubditis? plane tyrannicum eſſe, vno omnes ore clamabunt. Et ſi apponatur, & ſacris? nomen ſacrilegorum non effugient. Quod tantum crimen mox præcipuum ſenſit [e] Petrum vltorem. cui non ſatis viſum in vltionem facinoris eiuſmodi delinquentes ſententia anathematis ab Eccleſia ſeparare; ſed in terrorem credentium voluit eos interfeciſſe ſpiritu oris ſui, ita horribili delinquentium pœna ſanciens in Eccleſia diſciplinam, ne dicata ſemel ſaltem mentis propoſito dona Deo, quis impie auderet attingere. Quod plane eo redditur execrabilius ſcelus, ſi lege firmetur, vt iure fieri videatur, quod contra ius diuinum etiam vſurpatur. Stent igitur altiſſimi ijdemq. fortiſſimi diuidentes ſacra a profanis exaltati a Chriſto parietes, quibus Imperia ſunt diuina lege diſtincta, vt [f] quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo reddantur, ne quid a Principibus aduerſus perſonas Deo dicatas, vel bona eidem oblata, aut iura ipſi debita vendicetur.

b Idem 26.
c Apoc. 22.
d Iſai. 10.
e Act. 5.
f Matth. 22.

In quibus attendite quotupliciter deliquiſtis, cum primo leges ſancieritis in non vobis ſubditos homines Deo ſacros; deinde quod tuleritis eas aduerſus loca ſacra, & res ſacras, nempe bona Deo dicata; ac quod denique iura ſacra, vt veſtra ſtatueretis, penitus euerteritis, & quidem non ſine magno periculo lædendæ Catholicæ Fidei, in confundendo, immo euertendo ordinem hierarchicum, a Deo in ipſa Eccleſia Catholica antiquitus inſtitutum, a Chriſto confirmatum, prædicatum ab Apoſtolis, aſſertum in Concilijs, roboratum traditione, cultuq. receptum ab omnibus orthodoxis Principibus, & alijs cunctis inferioris ordinis Chriſtianis. Quæ enim (inquit Apoſtolus [a]) ſunt a Deo, ordinata ſunt.] interuertitur quidem ordo hierarchicus, ſi quæ ſunt alterius, alter ſibi perperam ſumat. De huiuſmodi enim idem [b] Apoſtolus, qui fixos terminos ſacros tranſgrediuntur, hæc ait: Ignorantes enim iuſtitiam Dei, & ſuam quærentes ſtatuere, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti,] vtpote redditi malo opere iniuſtiſſimi.

a *Rom.* 13.
b *Ibid.* 10.

Quid igitur vobis arrogatis de iuribus eccleſiaſticis ſancire leges, eaſdemq. aduerſarias legibus eccleſiaſticis, quandoquidem laicis inconceſſum ſit etiam proficuas præſcribere de his leges? Audite quid in Romano Concilio ſub Simplicio Papa fuerit actitatum, vbi agens Baſilius vicem Odoacri Regis, legem tulit de non alienandis bonis eccleſiaſticis: cui vos contrariam promulgatis, vt alienari omnino debeant. Interceſſit enim tunc Maximus Bleranus Epiſcopus, qui conuerſus ad ſanctam Synodum dixit: De me licuit laico legem dare? Reſpondens ſancta Synodus, dixit: Non licuit, & recitata in Synodo ipſa lege, hæc de ea Eulalius Epiſcopus Syracuſanus: Scriptura, quæ in ſacro Concilio eſt recitata, nempe conſtitutio de non alienandis bonis eccleſiaſticis, euidentiſſimis documentis conſtat eſſe inualida. Primum, quod contra Patrum regulas a laicis, quamuis religioſis, quibus nulla de eccleſiaſticis facultatibus aliquid diſponendi legitur vmquam attributa facultas, videtur. Deinde, quod nullius Præſulis Apoſtolicæ Sedis ſcriptione firmetur &c.] Si iſtas neruoſas adeo antiqui Patres noſtri in Romano Concilio aduerſus laicos legiſlatores dixere ſententias: tolerabimus nos latas a vobis leges iniuſtas, atque damnoſas, bona eccleſiaſtica diſſipantes? cum latas a Regibus pro eorumdem conſeruatione proficuas, ea tantum ratione, quod non eſſet laicorum præſcribere ſacerdotibus leges, Patres continuo abrogarunt?

Quam autem fuerint cauti poſteriores orthodoxi Imperatores Occidentales, ne quid inconſulto Romano Pontifice ſtatuerent in Eccleſia, etiam ſi pro Eccleſia: deducantur in exemplum vertices illi ſæcularis potentiæ, toto orbe conſpicui, Chriſtianiſſimi Imperatores Carolus Magnus, & Ludouicus Pius, qui ſumma religione colligentes in vnum diligentia ſanctorum monachorum leges eccleſia-

ſticas

Digitized by Google

ſticas ſuis admixtas: nonniſi eas prius recognitas ab Epiſcopis, probatas vero ab Eccleſiæ Romanæ Pontificibus, edere præſumpſerunt, prout ex eorumdem præfationibus conſtat. Qui plane nihil antiquius ſemper habuerint, quam eccleſiaſticam libertatem, in primis vero auctoritatem primariam Romanæ Eccleſiæ ſartam tectam poſteritati mandare. Hinc illud apud eos: [a] Conſtitutiones contra canones & decreta Præſulum Romanorum, ſeu reliquorum Pontificũ, vel bonos mores, nullius ſint momenti.] & inferius de auctoritate Papæ ſuper omnes Epiſcopos: [b] Comprouincialis Synodus retractetur per Vicarios Vrbis Romæ Epiſcopi, ſi ipſe decreuerit.] Quod ſi quid criminoſum per clericos committi contingeret; quid in eos agendum, cenſet Carolus cum Epiſcopis Romanum [c] Pontificem conſulendum. itidem, ne quid graue, inconſulto Romano Pontifice ageretur: &, Si maiores cauſæ in medio fuerint deuolutæ: ad Sedem Apoſtolicam (vt ſancta Synodus ſtatuit, & beata conſuetudo exigit) incunctanter referantur.] Si hæc ergo, quæ in fauorem Eccleſiæ ſancita eſſent, non abſque confirmatione ſummi Patris Romani Pontificis edere præſumpſerunt Imperatores Chriſtianiſſimi: qua fronte alij, quorumve exemplo, niſi Iuliani Apoſtatæ, vel aliorum tyrannorum, aduerſarias ſanctæ Eccleſiæ iuribus leges ſcribunt, & promulgant? Audite poſt alios ex Ioanne [d] Damaſceno, quorumnam ſit iura eccleſiaſtica condere, cum poſt multa eodem argumento tractata ſubijcit iſta: Regum eſt ciuilis adminiſtratio; eccleſiaſtica vero conſtitutio paſtorum atque doctorum.] & inferius: Non ſuſcipio Regem ſibi ſacerdotium per tyrannidem vendicantem.] & poſt enumeratos Imperatores Orientales tyrannice rem agentes ſubdit: Non regijs regulis, ſed Patrum inſtitutis tam ſcriptis, quam non ſcriptis, Eccleſiam cenſeo conſtitui, & gubernari debere.]

Sed audite optimi Imperatoris Baſilij Macedonis verba, & exempla imitamini, ita in Octaua Synodo œcumenica Catholicos laicos alloquentis: De vobis autem laicis, tam qui in dignitatibus, quam qui abſolute conuerſamini, quid amplius dicam, quam quia nullo modo nobis licet de eccleſiaſticis cauſis ſermonem mouere, neque penitus reſiſtere integritati Eccleſiæ, & vniuerſali Synodo aduerſari. Hoc enim inueſtigare & quærere, Patriarcharum, Pontificum, & ſacerdotum eſt, qui regiminis officium ſortiti ſunt, qui ſanctificandi, qui ſoluendi & ligandi poteſtatem habent, qui eccleſiaſticas & cæleſtes adepti ſunt claues: non noſtrum qui paſci debemus, qui ſanctificari, hoc eſt benedici, qui ligari, vel a ligamento ſolui egemus. Quantæcumque enim religionis & ſapientiæ laicus exiſtat, vel etiam ſi vniuerſa virtute intus polleat, donec laicus eſt, ouis vocari non deſinet. Rurſus Epiſcopus quantacumque ſit irreuerentia plenus, & nudus omni virtute, donec Antiſtes eſt, & veritatis verbum

[a] *Capitul. lib. 7. c. 263. 267.*

[b] *Lib. 5. c. 33.*

[c] *Lib. 7. ep. 187.*

[d] *Ioan. Dama. de imag. orat. 2.*

Digitized by Google

recte prædicauerit, paſtoris vocationis & dignitatis damna non patitur. Quæ ergo nobis ratio eſt in ordine ouium conſtitutis paſtores verborum ſubtilitate diſcutiendi, & ea quæ ſuper nos ſunt, quærendi, & ambiendi? Oportet ergo nos cum timore & fide ſincera hos audire, & facies eorum vereri, cum ſint miniſtri Domini omnipotentis, & huius formam poſſideant, & nihil amplius, quam quæ noſtri ordinis ſunt, requirere. Nunc autem, vt videmus, adeo multos malitia in inſaniam accendit, vt obliuiſcentes proprij ordinis, & quod pedes ſint, minime cogitantes, legem ponere velint oculis, non vt natura ſe habet.] & inferius: Itaque moneo & exhortor omnes qui tales ſunt, vt maledictum & alternum odium auertentes, & iudicare iudices deſinant, attendant ſibi, & ſecundum diuinam voluntatem conuerſari contendant. Nam non quieſcet ſupremum iudicium, ſed contra diſſidentes diuinus furor ſtillabit, & iuſtam vltionem opere cunctis oſtendet.] hæc Baſilius. Quæ paulo fuſius ad verbum retuliſſe voluimus, vt tanti Imperatoris exemplo intelligatis, quam reuerentiam & obedientiam rebus ac perſonis eccleſiaſticis exhibere debeatis. Sed alia innumerabilia eaq. clariſſima in hoc genere exempla breuitatis cauſa recenſere prætermittimus.

Eſt autem illud omnino falſum, quod ad peccati excuſationem aſſertis; id ipſum ſcilicet factitatum a veſtris anteceſſoribus, qui ſe nemini ſubijcientes, quod proficuum Reipublicæ videretur, hoc ſtatuerent. At ſecus quidem illi, qui quod ſibi ſcirent legibus eccleſiaſticis inconceſſum, nequaquam audebant decernere ſuis legibus, ſed extorquendum putabant per Patriarcham, quod negandum ſibi ſcirent a Romano Pontifice. In hoc ſane vobis modeſtiores, quod non auderent condere leges de his, quæ noſſent ad forum eccleſiaſticum pertinere. Vt hæc autem euidentiori percipiatis exemplo, cum plures extent de his litteræ, vnæ illæ, quæ & breuiores, recitandæ hic erunt Innocentij Papæ III. datæ ad Patriarcham Conſtantinopolitanum, ciuem Venetum, nuper creatum, cum ab ijſdem Venetis ſimulq. Gallis ipſa Conſtantinopolitana ciuitas eſt capta anno Salutis milleſimo ducenteſimo quarto. Sic enim ſe habent, vti leguntur in codice Actorum eiuſdem Pontificis: qui ita incipit a miniſterio ſibi a Deo credito in regimine vniuerſalis Eccleſiæ:

Ad hoc (inquit) Deus Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem, qui plenitudinem habet eccleſiaſticæ poteſtatis, ſuper [a] gentes & regna conſtituit, vt iuxta verbum propheticum euellat & deſtruat, diſſipet & diſperdat, quæ in agro Dominico tuæ culturæ commiſſo inutilia reperit & nociua, iuxta quod alibi ſibi præcipitur a Domino per Prophetam: [b] Diſſolue colligationes impietatis, ſolue faſciculos deprimentes. Nos igitur attendentes iuramentum illud, quia prorſus illicitum, non eſſe ſeruandum, quod a te Venetijs conſtituto fuit a

a Ierem. 1.

b Iſai. 58.

Vene-

Venetis violenter extortum, ſicut tua nobis inſinuatio pateſecit (vt videlicet neminem ſis facturus Canonicum in eccleſia ſanctæ Sophiæ niſi Venetæ nationis, vel qui continue per decennium Venetijs habitaſſet: quodq. bona fide, modis omnibus, quibus poteris, laborabis, vt ſemper in eccleſia ſanctæ Sophiæ ſit de Venetijs Patriarcha, ſaluis tamen in omnibus Apoſtolicæ Sedis iure, auctoritate, reuerentia, & honore. licet hæc conditio ſtaret adiecta, vt non ſit in ſcriptis redacta) præſentium tibi auctoritate mandamus, & in virtute Spiritus ſancti diſtricte præcipimus, quatenus iuramentum illud nequaquam obſerues, cum Sanctuarium Dei non ſit hereditario iure ab aliquibus poſſidendum, ſed in omni gente, qui facit iuſtitiam, acceptus eſt Domino: præcauens diligenter, ne poſt hoc Apoſtolicæ Sedis præceptum in præmiſſis articulis iterum delinquas. Qui ſi de cetero ſolos Venetos in eccleſia ſanctæ Sophiæ Canonicos inſtitueris, aut ad hoc impenderis operam qualemcumque, vt ſemper in eadem eccleſia ſit Venetus Patriarcha, in ipſa non ponendo Canonicum, niſi iuret, quod numquam alium niſi de Venetijs eliget, aut recipiet Patriarcham: nulla deinceps ratione ſuper his poteris excuſari. Sed nec illud obſerues, quod abſque iuramento diceris promiſiſſe, vt neminem Archiepiſcopum præter Venetum in tota facies Romania. Ne vero prætextu iurationis canonicæ, aut cuiuſcumque promiſſionis obtentu talia de cetero præſumantur, aut ſi præſumpta ſint obſeruentur: nos obligationes huiuſmodi auctoritate Apoſtolica irritamus, ſub interpoſitione anathematis prohibentes, ne quis ea obſeruare præſumat: tibiq. præcipimus, vt id Canonicis ſanctæ Sophiæ non ſolum inſtituas, ſed etiam inſtituendo caute denunties, quatenus hoc nefas valeant euitare. Licet autem plus debueris Dominum timere, quam homines, ne iurares aliquid propter homines contra Deum: ſi tamen in illo iuramento per vim & metum extorto præſcriptam adhibuiſti cautelam, vt iuraueris, ſaluo in omnibus Apoſtolicæ Sedis iure, auctoritate, reuerentia, & honore: nos tibi delictum humiliter confitenti ex ſpeciali gratia indulgemus, vt huiuſmodi iuramentum nullum tibi poſſit præiudicium generare, dummodo præceptum, quod ſalubriter tibi facimus, ad ſaluandum ius, auctoritatem, reuerentiam, & honorem Apoſtolicæ Sedis, contra cuius ſtatuta, ea quæ ſunt iurata, redundant, fideliter exequaris.

Ceterum & ſi præſcripta nobis a tuis Nuntijs ſecreto fuerint annuntiata: noueris tamen pro certo, quod quædam eorum certa relatione prius fuerant noſtris auribus pateſacta.] Hactenus litteræ Innocentij, quibus etſi non laudanda de maioribus veſtris annuntiantur vobis, eos tamen reuerentiores fuiſſe, vt qui non auſi fuerint, vt vos facitis, de clericis leges ſancire, ſatis apparet. Noueritis ex ijſdem pariter, haud adeo nouum, vt inſurgant Romani Pon-

tifices

Digitized by Google

tifices vindices aduerſus veſtros pro tuenda libertate eccleſiaſtica; ita quidem Innocentius.

Qui & ſi adeo redarguit Patriarcham pœnitentem, ad Romanam Eccleſiam ſupplicem confugientẽ, qua reprehenſione, quibus comminationibus & cenſuris exagitaſſet veſtros Præſules, quos non dixerim Epiſcopos tanto nomine indignos, ſed mercenarios, immo nec hoc nomine honeſtandos, cum nec ſibi fuga, vt aſſolent mercenarij, conſuluerint, ſed lupos potius nominandos, qui ſe lupo venienti coniunxerint, atque in gregis totius internecionem miſcuerint. Quod nolim contumeliæ loco dictum accipiant: mendax arguar, niſi hoc ipſum Euangelica auctoritate conſtiterit; nam cum præſtent ipſi, quod luporum eſt, lupos dici debere non renuant: eſt
a Ioan. 10. namque luporum oues diſpergere, vt teſtatur [a] Euangeliſta: omnes autem ſchiſmaticos diſpergere, Chriſti IESV ſententia illa firma-
b Luc. 11. tur, qua inquit: [b] Qui non eſt mecum, contra me eſt; & qui non colligit mecum, diſpergit.] Quod iure in eius Vicarium transferatur, vt diſpergere æque dicatur omnis, qui non colligit cum Romano
c Hier. ep 57. Pontifice. nam audi Catholicæ Eccleſiæ tubam, ſanctum [c] Hieronymum, ſcribentem ad Damaſum Romanum Pontificem: Quicumque tecum non colligit, ſpargit, hoc eſt: Qui Chriſti non eſt, Antichriſti eſt.] Paſtorum verò eſt, Chriſto collaborare, pro eius grege ex aduerſo conſurgere, Principibus plus æquo ſibi ſumentibus ſacerdotali vigore reſiſtere, conſtantia infracta reprehendere: quod & nauiter ab alijs omnibus Romanis Pontificibus factitatum ſcimus aduerſus quoſcumque Principes; vt continuo inſurgerent legum Prin-
d Greg. lib. 2. ep. 62. & lib. 7. ep. 30. cipum abrogatores vel correctores. Vt feciſſe ſanctus [d] Gregorius inuenitur, qui legem Mauritij Imperatoris, cogentem ad militiam monachos, nonniſi emendatam promulgandam curauit. Præſtiterunt & hoc ipſum alij inferiorũ eccleſiarum Epiſcopi, & inter alios
e Ambr. ep. 32. 33. vet. edit. ſanctus [e] Ambroſius acerrimus vindex eccleſiaſticæ libertatis, ne inuaderetur ea aliquatenus a laicis quamuis Imperatoribus orbis dominis. Qui & legem trium Auguſtorum aduerſariam eccleſiaſticæ
f Cod. Theod. lib. 27. de Epiſc. libertati Mediolani tunc promulgatam [f] reuocari coegit, & edi omni errore purgatam.

Sed quid ſingulos memorem? iam ex ſacro œcumenico Concilio inferamus hic teſtimonium; ne quid Principes ſuis legibus ſibi arrogent contra leges eccleſiaſticas. In ſacroſancto Chalcedonenſi Concilio cum cauſa Epiſcoporum ageretur, Euſtathius Beryti Epiſcopus ſic compellauit iudices cognitores: Num ſecundum canones eccleſiaſticos, an ſecundum leges Imperatoris cauſa dirimenda eſſet? Tunc iidem interlocuti iudices, iſta dixere: Sacratiſſimo domino orbis placuit, non iuxta ſacras Imperatoris litteras & pragmaticos typos res ſanctiſſimorum Epiſcoporum procedere, ſed ſecundum canones a ſanctis Patribus datos. Omni igitur ceſſante e ſacris pragmaticis

Digitized by Google

maticis definitione: canones de hoc capitulo editi legantur.] hæc iudices cognitores, qui ad ſanctam Synodum conuerſi, hoc ipſum rogarunt, Vtrum ei placeat ex regulis Patrum huius cauſæ quæſtionem examinari, an ex ſacris pragmaticis? ſancta Synodus dixit: Contra canones nihil pragmaticū valebit; regulæ Patrum teneant.] hæc ibi, atque modo ſatis de his quæ generatim ſpectant ad leges Principum, latas de rebus atque perſonis eccleſiaſticis. Nunc autem ſpeciatim (vt cominus rem agamus) deſcendamus ad eas, quas vos ſanxiſtis aduerſus eccleſiaſticam libertatem, quarum cauſa ab Eccleſia Catholica ſententia excommunicationis iuſtiſſime exciſi eſtis.

Redarguimini in primis litteris Apoſtolicis ſanxiſſe legem, qua cauetur, ne perſonæ eccleſiaſticæ ſæculares & regulares in bonis eccleſiaſticis a laicis poſſeſſis ſub quouis titulo, aut colore, iure prælationis, ſeu conſolidationis directi cum vtili dominio, aut extinctionis lineæ, aut alia quauis cauſa bonorum prædictorum proprietatem ſibi vendicare vllo vnquam tempore poſſint. Hoc eſt decretum in conſilio veſtro firmatum, quo iura humana pariter ac diuina ſubuertere nitimini: nam cum & prædones ab iniuſta poſſeſſione exturbare ſit vetitum, quomodo Chriſto ius acquiſitum tollere præualeris? Verum caput hoc ad emphyteuſes ſpectans ſuperfluum fuerit attigiſſe, eo quod a vobis veluti cauſa cadentibus, in veſtris eſt litteris prætermiſſum, iam euicta cauſa veſtro ſilentio: & quidem prudenter a male cœptis deſiſtentibus, manus dantibus. Quod ſi in reliquis id ipſum præſtitiſſetis, vere ſapientium ſpecimen numquam obliuione delendum poſteris edidiſſetis, quibus tantopere fruſtra laboratis præſcribere leges Deo penitus aduerſarias.

Exagitamini inſuper litteris Apoſtolicis, per vos ſtatutum, Ne quis eccleſias, monaſteria, hoſpitalia, atque alias religioſas domos Venetijs, & vbique locorum dominio veſtro ſubiectorum ſine veſtra ſpeciali licentia fundet & erigat. Quam autem contra ius, faſq. id præſumpſeritis, quæ dicturi ſumus, vos commonebunt. [a] Clamat S. Ambroſius, cum vel vnam ſaltem eccleſiam in ampliſſima Mediolanenſi ciuitate Valentinianus orthodoxus Imperator expoſceret, & in negatam irrumperet, inquiens: Domum priuati nullo potes iure temerare; domum Dei exiſtimas auferendam? allegatur, Imperatori licere omnia, ipſius eſſe vniuerſa. Noli te grauare, Imperator, vt putes te in ea quæ diuina ſunt, Imperiale aliquod ius habere. Noli te extollere; ſi vis diutius imperare, eſto Deo ſubditus. Scriptum eſt: [b] Quæ Dei Deo, quæ Cæſaris Cæſari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad ſacerdotem eccleſiæ. Publicorum tibi mœnium ius commiſſum eſt, non ſacrorum. Iterum dicitur mandaſſe: Debeo & ego vnam baſilicam habere. Reſpondi: Non ſibi licet illam habere.] hæc ſanctus Ambroſius ad Valentinianum orthodoxum & bene Catholicum Imperatorem, matris Iuſtinæ tamen inſtantia cauſam

a *Ambr. ep. 33.*

b *Matth. 22.*

Digitized by Google

ſum agentem Arianorum, qui eo quod vi ſibi vnam eccleſiam vendicare tentauit, licet dimiſerit: cito citius expertus eſt, quod Sanctus fuerat comminatus, vt tyranni gladijs confoſſus deſierit imperare. Quod ſanctus Ambroſius in Occidente, id ipſum præſtitit ſanctus Ioannes [a] Chryſoſtomus in Oriente. Cum Gaina tyrannus peteret dari Conſtantinopoli eccleſiam vnam, & ad hanc concedendam Imperator inclinaretur Arcadius: reſtitit vtrique Chryſoſtomus, Imperatori ſcilicet, quod promitteret, quod ſub iure ſuo non eſſet repoſitum; & tyranno, quod male peteret, quod non eſſet Imperatoris.

a Theod. hiſt. lib. 5. c. 32.

Sed non ſolum id tanti profeſſi ſunt ſacerdotes, ſed etiam ipſi modeſtiſſimi Imperatores. Nam illa Occidentalis Imperij culmina Auguſtiſſima, æque ac robore militari potentia, ſimulq. doctrina rerum ſacrarum conſpicua, Carolus & Ludouicus, cum faterentur ſuper eccleſias nullum ſibi vendicandum eſſe dominium, vere legitimi laudati ſunt Imperatores, vt qui lege ſcripta profeſſi ſunt, non tantum in eccleſiarum conſtructione aliquod ius non eſſe conceſſum Imperatoribus, ſed neque abſque Epiſcopi licentia domi ſuæ Oratorij conſtruendi habere aliquam facultatem. quod probe cognitum pragmatica ſanctione ita relinquere voluere teſtatum, his verbis: [b] Placuit nobis, vt (ſicut ab Epiſcopis & reliquis ſacerdotibus, ac Dei ſeruis admoniti fuimus) ne capellæ in noſtro palatio, vel alicubi ſine permiſſu Epiſcopi, in cuius eſt parochia, fiant.] Si igitur nec capellam vnam & in ſuo palatio ædificandi abſque licentia Epiſcopi tanti Imperatores facultatem ſe habere teſtati ſunt; quomodo ædificandi eccleſias, & alia religioſa loca dandi licentiam, vel negandi, vos ita vobis arrogatis auctoritatem?

b Lib. 5. c. 182.

Verum habetis vos, quo magnopere gloriemini, habetis quem oſtendatis veſtræ legis auctorem Nicephorum Phocam Conſtantinopolitanum Imperatorem, qui reperitur veſtræ ſimilem condidiſſe legem, quam ob eius turpitudinem oportuit promulgaſſe elegantioribus fucatam coloribus. Ac plane talem vos imitatos eſſe hominem, eſt vt ex hoc magnopere erubeſcatis, vtpote monſtruoſum, fœdum, tam Græcorum, quam Latinorum hiſtoricorum, & Luitprandi Epiſcopi Cremonenſis apud eum legatione perfuncti ſtylo exagitatum, & ad ſummam turpitudinem denigratum, atque infamiſſime deformatum. Huius Imperatoris, inquam, de his conſtitutio extat, ſed decurtata apud Theodorum Balſamonem, integra vero in codice Iuris Græcorum libro ſecundo Nouellarum conſtitutionum Imperatorum, quam ob nimiam, deformem, & execrabilem prolixitatem hic deſcribere prætermiſimus. conſulat ipſe Lector, ſi libet, eximiæ turpitudinis monimentum, ſed e Græcorum fontibus per vos tamquam a Solone atque Lycurgo deprromptum. quam quidem tot coloratam fucis ſanctionem quis ipſo primo eius intuitu,

Digitized by Google

tuitu, meretricio deceptus ornatu, contemnendam eſſe putarit? Sed mala quæ ſecum plurima vexit, prudentiorem ſucceſſorem reddidit Imperatorem. Vtpote quæ primum quidem auctori ſuo pepererit clades immenſas, parauerit Imperium funeſtiſſimum, & tandem eidem attulerit mortem acerbiſſimam. Sed nec finis malorum in nece promulgatoris, verum quamdiu ſanctio illa non ſancta, ſed impia viguit (quod fuit ſpatium annorum vigintitrium) vigens iugiter ipſa fuerit peſtis totius Imperij. quod difertis verbis teſtatus eſt, qui eam abrogauit Baſilius iunior Imperator, cuius conſtitutio a Theodoro Balſamone ſic breuiter recitatur:

Diuinitus conſtituta maieſtas noſtra, cum & a monachis, quorum teſtata pietas ac virtus eſt, & ab alijs multis cognouerit, legem a domino Nicephoro vſurpatore Imperij de eccleſijs Dei, religioſisq. domibus latam cum præſentium malorum, tum vniuerſalis huius ſubuerſionis atque confuſionis cauſam & radicem extitiſſe, velut non ad iniuriam, contumeliamq. dumtaxat eccleſiarum & religioſarum domuum, ſed ipſius quoque Dei conditam: cumq. adeo rem ipſa ſic comparatum id eſſe compererit (nam ex quo lex iſta robur habuit, nihil boni penitus in hodiernum vſque diem ætatis noſtræ contigit, ſed potius e contrario nullum omnino genus calamitatis intermiſit) ſtatuit per religioſam hanc auream bullam, cui ſubſcripſit, legem illam prius latam ab hoc præſenti die ceſſare debere, ac deinceps irritam, nulliusq. momenti manere: conditis ante ipſam legibus, tam de eccleſijs Dei, quam religioſis domibus vim & robur ſuum obtinentibus, quas & illuſtris auus maieſtatis noſtræ, & pater eiuſdem & abauus optime ac religioſiſſime promulgarunt. Vtq. ſancta & immutabilis eſſet hæc conſtitutio: propria manu ſubnotatam, aureo quoque ſigillo ſubſignari iuſſimus menſe Aprilis, die quarta, Indictione prima, anno ab origine mundi ſex milleſimo quadringenteſimo nonageſimoſexto.] eſt annus Salutis nongenteſimus octogeſimusſeptimus. Audiſtis, maioris fuiſſe auctoritatis apud Imperatorem Baſilium aliquot monachos petentes ab eo legis ſacrilegæ abrogationem, quam apud vos ſummam dignitatem tanti Pontificis, id ſæpius litteris rogantis, & comminationibus poſtulantis? Toleraturus ergo ne ipſe erat id genus legis veſtræ, quæ etſi non aliunde, ex ſui antiqua origine magnam ſecum afferret infamiam: quam etiam vt omnium malorum fontem ſucceſſor pius Imperator obſtruxit?

Vultis & de his in Occidentalibus oris exemplum audire lugubre, hiſtoriam audire tetram, quanta ſecum attulit damna vna edita ab Imperatore ſanctio aduerſaria eccleſiaſticæ libertati? Audite breuiter, quæ malorum atrocitate longiori ambitu circumducenda eſſet oratio. [a] Valentinianus eius nominis nouiſſimus Imperator, anno Redemptoris quadringenteſimo quinquageſimoſecundo,

[a] Nouel. Valent. tit. 12. de Epiſc. iudicio 10.

vbi poſt proſtratum anno ſuperiori in Gallijs Attilam, legem illam ignominioſiſſimã tulit, qua eccleſiaſticum tribunal penitus tolleretur: mox ſecundum illud Danielis: [a] Datum eſt illi robur propter peccata,] eiuſdem Attilæ exciſa potentia adeo rurſum viruit & refloruit, vt eodem anno exciderit Aquileiam, aliasq. Galliæ ciſalpinæ nobiliſſimas ciuitates attriuerit, & niſi obicem paſſus eſſet Romanum Pontificem ſanctum Leonem, eius ſemel accenſa flamma vniuerſa Italia conflagraſſet. Ita plane euidenti fuit demonſtratum exemplo, nihil aliud fuiſſe, præſcripſiſſe Imperatorem leges contra eccleſiaſtica iura, quam hoſtes erigere iam bello proſtratos in exterminium totius Imperij, quod paulo ante fuerat victorijs clariſſimis illuſtratum. Nam & poſt eamdem latam legem, alijs & his maioribus fuit cladibus labefactatum, Vrbe ipſa a Genſerico capta. nec deſiere mala, quouſque peſſima illa, fons malorum omnium, lex permanſit. Audiſtis quæ Oriens, quæ & Occidens clament de ſanctionibus aduerſus Eccleſiæ iura editis, tunc nimirum ruere Imperium, cum ipſæ vigeant. Et vos qui ex Aquileiæ cineribus orti eſtis: cauete ne ex eadem cauſa in cineres reuertamini.

Iam tranſeamus ad aliam legem per vos male ſancitam de non relinquendis eccleſijs, vel perſonis eccleſiaſticis bonis immobilibus abſque Senatus veſtri licentia, cuius cauſa etiam commeruiſtis excommunicatione percelli. Ita plane vos eſtis in ijs ſecuti eumdem execrandum Nicephorum Imperatorem, in cuius conſtitutione verba iſta legiſtis: Itaque ab hoc tempore nemini liceat nec fundos, nec agros, nec loca, monaſterijs, aut gerocomijs, aut xenonibus quomodocumque tranſmittere, adeoq. nec alicui metropoli, vel Epiſcopatui &c.] quam legem vt Imperio damnoſiſſimam, vt audiſtis, Baſilius Imperator ſumma deteſtatione penitus abrogauit. Cuius vel tantum originem oſtendiſſe, confutaſſe eſt, & abrogationem appoſuiſſe, eſt expoſuiſſe palam opprobrio. At ſcimus pariter, & antiquitus vetitum legibus Imperatorum, ne quid caperent clerici teſtamento viduarum. Reperitur enim [b] Valentinianus vna cum Valente & Gratiano Imperatoribus ſanxiſſe eiuſmodi legem, ſed tamen non ſine Damaſi Papæ conniuentia, ad cohibendum ſcandalum & auaritiam clericorum, per ſanctum [c] Hieronymum ſæpe declamatam, & per ſanctum [d] Ambroſium deploratam. Sed eam [e] Marcianus Imperator ampliſſime reuocauit, cum capta Vrbs eſſet a Vuandalis, quaſi ob iniquas leges Imperatorum tanta clades ab irato numine inferretur. Illud demum ſic habeto (ne in his diutius immoremur) nullam hactenus promulgatam fuiſſe legem, eamq. publicis tabulis indictam ad communem populi vſum, quæ contra iura Eccleſiæ eſſet, quin fuerit contrarijs legibus abrogata. Stabunt ne veſtræ? cum ſcriptum ſit: [f] Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus, eradicabitur?] minime gentium. Vel ſtare non poterunt

[a] Dan. 8.

[b] Lib. 2. de Epiſ. & cler. in C. Theod.

[c] Hier. ep. 2. 3. 22.

[d] Ambr. ep. 31. 32. & ſerm. 7.

[e] Marcia. Nouell. tit 5.

[f] Matth. 15.

Digitized by Google

runt quæ ædificatæ ſunt ſupra [a] petram leges eccleſiaſticæ,ſuper verbum Domini, ipſo cælo etiam firmiores? ſiquidem ſcriptum [b] eſt: Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt?] Stabunt, ſtabunt, inquam, [c] verbo Domini conſolidatæ, eo quod nec portæ inferi præualebunt aduerſus eas. Porro per inferi portas interpretati ſunt plures ſanctorum Patrum, potentiam ſæcularem Principum iniquorum.

a Luc.6.
b Matth. 24.
c Idem.16.

His pro litteris Apoſtolicis præmiſſis, iam veſtras, atque primum illas ad Eccleſiarum Præſules a Duce datas inſpiciamus. Quis exiſtimare potuiſſet, tantum Ducem tot tantorumq. beneficiorum recens a Sede Apoſtolica perceptorum adeo profunda teneri potuiſſe obliuione; quorum ſaltem vinculis contineri in officio debuiſſet, ne adeo ab ipſa pertinaciter reſiliret? Recens memoria eſt, cum vobis oppreſſis tyrannide Ottomannica, iacturam paſſis inſulæ Cypri, amiſſuris proximè Cretam, inhiante tyranno ad extremam veſtri dominij euerſionem; Sedis Apoſtolicæ Præſul ſanctiſſimus Pius Quintus ſacro fœdere ſumma potentia in ſumma difficultate diuinitus concinnato,adeo admirandæ victoriæ fuerit auctor,& retinendæ libertatis adiutor. Cuius erga vos adeo ingentis impenſæ beneficentiæ & munificæ largitatis tranſierunt onera ad ſucceſſores, relicta adeo Eccleſia obærata, vt æris alieni diſſoluendi reliqua nulla ſit ſpes,oppignoratis redditibus eccleſiarum. Cuius beneficij ſi memores, ſi grati (quod & Ethnici faciunt) fuiſſetis, quæque grauiſſima ab eadem ſancta Sede vobis impoſita perpeti potius, quam ab ea auerſione ſchiſmatica ſcindi debuiſſetis. Audite quæ vos immenſe redarguat vere ſummo Principe digna ipſo Carolo Magno ſententia, vna cum alijs ſacris legibus promulgata: In memoriam, [d] inquit, beati Petri Apoſtoli honoremus ſanctam Romanam & Apoſtolicam Sedem, vt quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat eccleſiaſticæ magiſtra rationis. Quare ſeruanda eſt cum manſuetudine humilitas. Et licet vix ferendum ab illa ſancta Sede imponatur iugum: tamen feramus, & pia deuotione toleremus.] hæc ipſe.

d Diſt.19.c.3.

Dux autem veſter, quod ad ſalutem, non ad interitum promulgatum eſt in vos de illata excommunicatione decretum; nulla ſuæ ſalutis, vel ſuorum habita ratione, mox contumaciæ plenas, contemptu refertas eas ad Præſules litteras dedit, quarum ſola memoria veſtra poſteritas ſit ſuffundenda pudore. Sed quid erit? iuxta Sapientem: Id quod fuit: [e] quod & ita ſcriptum legitur in ſacris oraculis: Sedes ducum ſuperborum deſtruxit Deus, & ſedere fecit mites pro eis: Radices gentium ſuperbarum areſecit Deus, & plantauit mites pro eis ex ipſis gentibus.] Quod fecit, facturus eſt ſemper Deus, apud quem nulla eſt acceptio perſonarum, vt par pari feriat vindicta delictum, niſi vincens Deum pœnitentia intercedat.

e Eccls.10.

Digitized by Google

Ad quam capeſſendam vt vos adeo reſilientes reddamus procliuiores, prouocandum eſt ad maiorum exempla, quibus innoteſcat, quantopere minorum quoque Epiſcoporum ſint reueriti ſummi Duces vtcumque latas excommunicationis ſententias. Tempore Honorij Imperatoris Bonifacius Comes, dux totius exercitus tantæ erat auctoritatis, vt eius tantum nutu vniuerſum Imperium contremiſceret. Cum eſſet in Africa, atque Hippone ſceleſtiſſimum hominem confugientem ad eccleſiam e liminibus raptum detruſiſſet in carcerem: ſanctus [a] Auguſtinus hæc audiens ad ipſum perbreues mox has litteras dedit, quibus abſque aliqua citatione, vel commonitione præmiſſa, ſententiam excommunicationis intorſit:

[a] Auguſt epiſt. 6. in Appen.

Miror quomodo tam ſubito fidei murum aries ruperit inimici. Noui enim qua religione ſemper ſis Eccleſiam Dei veneratus. Quo inſtigante, frater, hominem de eccleſia rapuiſti? Tuus ſi de tuo amico forte præſumeret fugitiuus, poſſet proculdubio interceſſoris cauſa veniam promereri. Ergo ſi amicus intenditur, cur Deus offenditur? Sed ſi de poteſtate præſumitur, Nabuchodonoſor Regem intende, qui cauſa ſuperbiæ in bouem eſt ex homine commutatus. Non vt confundam te, hæc ſcribo, ſed vt filium meum chariſſimum moneo. Eccleſiæ igitur illæſum reuoca, quem vt irreligioſiſſimum rapuiſti. Oblatio vero domus tuæ a clericis ne ſuſcipiatur indixi, communionemq. tibi interdico, donec peracta pro auſibus vel errore a me definita tibimet pœnitentia & tempore condonato, pro hoc facto corde contrito & humiliato dignum offeras ſacrificium Deo.] hæc ad Bonifacium Comitem Auguſtinus, erectus ad vltionem ſceleris vigore ſacerdotali. Quid ad hæc reſpondiſſe putas tantum Comitem, ducem exercitus, ſic ab Auguſtino flagris cenſuræ eccleſiaſticæ verberatum? Audi redditam ad eum epiſtolam his ipſis verbis:

Humilis ſaluto, quod primum eſt. Suſcepi autem tremens ſanctitatis tuæ verba verberibus plena. Scio quod veniæ præparatur, qui ab Auguſtino perfectiſſimo ſacerdote corripitur: nec debet Epiſcopo denegare quod voluntas facit aut caſus. Ipſe enim ſibi denegat curam, qui ſuam medico non publicat cauſam. Hominem ergo, pijſſime Pater, e liminibus eccleſiæ raptum tuis ſanctis aſpectibus iuſſio mea, furorq. ſubduxit. Alieno non ſunt facta iſta conſilio, Dei & Sanctorum eius regimine viuo. Illum itaque virum morte digniſſimum, quem (vt dixi) meus de eccleſiæ foribus furor abſtraxit, vitæ tuis iuſſionibus donamus illæſum. Agnoſco culpas, indignæ meæ lacrymæ iungantur tuis fletibus iuſtis, quo poſſit hæc nota, nigro inſcripta titione, deleri. Eccleſiæ mihi introitus non negetur: illic ſpero veniam, vbi admiſi culpam. Oblatio vero domus meæ (vt tua ſanctitas iuſſit) ad cæleſtis Regis menſam eius manibus offeretur.] hæc Bonifacius, deferens in omnibus ſacerdoti; ſicut

Digitized by Google

ſicut & Stylico ſancto Ambroſio, æque petenti reddi ſibi delinquentem ab altari euulſum Creſconium, qui timore percitus ob vindictam militibus diuinitus illatam, qui ſuo iuſſu ſacrilegium perpetrarant, per multos dies per pœnitentiam (vt [a] Paulinus ait) eidem ſancto Epiſcopo ſatisfaciendum curauit. Addimus his & tertium exemplum de Andronico Præſide Pentapolis in Aegypto, qui eo quod ſuum edictum conuicijs plenum in eccleſia ſuſpendiſſet, a Syneſio Ptolemaidis Epiſcopo, collecta ibi Synodo, nulla præuia citatione commonitus, terribili anathematis ſententia perculſus & magiſtratu abdicatus, magna animi ſubmiſſione pœnitentia præuia admitti ab Eccleſia, a qua excluſus fuerat, multum rogauit. hæcq. cum Arcadius imperaret in Oriente.

At quid ex plurimis paucos memorem clariſſimos præfectos prouinciarum, cum & ipſi Imperatores & Reges magnam inde ſibi gloriam compararunt, quod a pontificibus perculſi ſententia anathematis, haud contumaces ſunt eiſdem aduerſati, ſed obſequentes eorum mandatis, vt ex qua pulſi erant, in eccleſiam admitterentur, nihil prætermiſerunt humilitatis officij, atque pœnitentiæ impoſitæ diſciplinæ; vt qui primus inter eos initiatus eſt Chriſtiana religione [b] Philippus Auguſtus, Theodoſius Imperator, & poſt alios multos, quos breuitatis cauſa prætermittimus recenſere, qui apud vos veniam ab Alexandro Papa humili obſequio promeruit Fridericus: vnde ſummam peperit ſibi laudem, & conciliauit honorem. Sicut e contra illi ingentem contraxerunt infamiam, & ignominioſum adepti ſunt nomen ſchiſmaticum, aut hæreticum, qui contra ſtimulum calcitrantes, reluctati ſunt diſciplinæ, exulantes ab Eccleſia, redditi etiam cæleſtis gloriæ exheredes, excuſantes excuſationes in peccatis, & reijcientes culpam in Pontificis auſteritatem: vt feciſſe reperitur, & ſuis ipſe Dux veſter teſtatus eſt litteris.

Quibus quidem primum de S. D. N. vehementer expoſtulans queritur, quod miſſus ad eum a ſe Legatus ipſius aures reperiſſet occluſas. At quid? Num quia exauditus non eſt, auditus non fuit? Hoc certe nemo negarit, cum alioquin nec audiri meruerit, qui non obediturus aduenerat, ſed contradicturus Pontifici, vt exitus declarauit, ſecundum illud Oſee: [c] Vnuſquiſque non iudicet, & non arguatur vir: populus enim tuus ſicut hi, qui contradicunt ſacerdoti,] profundum id malorum eſſe ſignificans, cum non obeditur, ſed contradicitur ſacerdoti. vbi in eamdem ſententiam ſanctus Hieronymus: [d] Nunc quia in ſceleribus perſeuerant, & impudenti Deum fronte contemnunt, audiunt: Non eſt neceſſe, vt veniatis ad iudicium, vt in veſtris flagitijs arguamini; quia tantæ eſtis impudentiæ, vt nec conuicti quidem pudorem habeatis & verecundiam.] hæc & alia ſanctus Hieronymus. Secundum iſta & [e] Nicolaus ſanctiſſimus Pontifex prohibuit Lotharium Regem venire Romam ad dicendam cauſam,

a Paulin. in vita S. Ambroſ.

b Euſeb. hiſt. lib. 6. c. 27.

c Oſee 4.

d Hiero. in Oſe. c. 4.

e Nicol. ep. 27. & 55.

Digitized by Google

factitari ſolitum ab ipſis, ſi quid aduerſus Principes emerſerit contentionis. Adeo vt nulla poſſit legitima eſſe querela aduerſus Sanctiſs. D. N. Paulum Quintum, qui in eos commonendo multus fuerit, & nihil omnino profecerit. His itaque dilutis obiectionibus, iam quæ poſt hæc in iiſdem Ducis litteris ad Præſules ſubijciantur, videamus.

Sunt plane huiuſmodi, quod ab exordio naſcentis Eccleſiæ ab his qui ſe Catholicos profiterentur, contumaciores eſſe datas nullus inueniet: quippe quæ acerbiſſimo ſint refertæ contemptu. Sed quæ in execrabiles contemptores Paulus [a] Apoſtolus ingerat, & vos pertingant, audite: Videte, inquit, ne ſuperueniat vobis quod dictum eſt in Prophetis: Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini, quia opus operor ego in diebus veſtris, opus quod non credetis, ſi quis narrauerit vobis.] Nempe quod deſinetis eſſe quod eſtis, dum male quæritis eſſe ſuper Eccleſiam, quod efficere non poteſtis. De vobis namque eadem pertractantibus illud diuinitus ſcriptum oraculum eſſe ſciatis: Qui [b] habitat in cælis irridebit eos, & Dominus ſubſannabit eos.] hi namque, vti vos, aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius, nempe præſidentes ipſis ſacerdotes illa dicebant; Dirumpamus vincula eorum, & proijciamus a nobis iugum ipſorum.]

a *Act.* 13.

b *Pſal.* 2.

Quid aduerſus ſummum ſacerdotem ſibi arrogat quiſque quantumlibet ſummus Princeps? Etenim cum reuera laicus tantum ſit, ouis eſt ex grege Petri, ſeu potius ouis fœtus. Siquidem quod Chriſtus dixit [c] ad Petrum: Paſce oues, paſce agnos: per oues rectores eccleſiarum interpretati ſunt Patres, per agnos ex eis in Chriſto genitos reliquos Chriſtianos. Audi compellantem te [d] (quiſquis es tranſgrediens terminos tuos) Apoſtolum Paulum, & dominium tuum iuſtis limitibus adeo coarctantem, vt extra eos qui ſunt tibi ſubditi, nullam in reliquis te habere ſentias poteſtatem, vt eos iudices. Tu quis es, inquit, qui iudicas alienum ſeruum? domino ſuo ſtat, aut cadit.] Si alieni ſerui abripitur tibi Apoſtolica denuntiatione iudicium: quomodo præſumere poteris alterius fori non tibi ſubiectum ſaltem iudicare clericulum? quomodo diaconum, vel ſacerdotem? quomodo Epiſcopum? & (quod horrendum dictu) quomodo tua ſententia condemnabis, & non horreſces Archiepiſcoporum, vel Patriarcharum ſententias iudicare; ac denique (e quod & monſtrum atque portentum Luciferi eſt) dices: In cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, iudicabo iudicia Chriſti Vicarij, latas ab ipſo ſententias nullas eſſe propria denuntians auctoritate definiã; quod & feciſti. Sed ſic eleuatus certum caſum expaueſce, qui ſubditur: Verumtamen ad infernum detraheris, in profundum laci,] adeo vt magno te ſcias periculo, ſicut magno piaculo diuina tentaſſe, tribunalq. illud diuinitùs conſtitutum

c *Ioan.* 21.

d *Rom.* 14.

e *Iſai.* 14.

Digitized by Google

ſtitutum ſuper cælum exaltatum, eius retractando ſententiam per-
a 1. Cor. 6. ſuaſiſſe. Sed audi te absterrentem Apoſtolum: [a] Neſcitis quia Angelos iudicabimus: quanto magis ſæcularia?] Venerandum quod eſt Angelis, quomodo Principibus non reuerendum, quod contem-
b Dan. 13. pſiſti tribunal, & contumelijs affeciſti? Danielis [b] thronum circumſtabant Angeli vindices: Petri Cathedram deſeret cuſtodia Angelorum vlciſcentium quidquid peccatur in eam?

Sed nulla grauior pœna peccati ipſo peccato, quo & nullum grauius impietate, quam parit contemptus, & alit. Nam audi ſanctum
c Cyprian. epiſt. 65. martyrem [c] Cyprianum, vbi redarguit diaconum contemnentem Epiſcopum: Hæc ſunt, inquit, initia hæreticorum, ortus atque conatus ſchiſmaticorum, male cogitantium, vt ſibi placeant, vt præpoſitum ſuperbo tumore contemnant. Sic de Eccleſia receditur, ſic altare profanum foris collocatur, ſic contra pacem Chriſti & ordinationem, atque vnitatem Dei rebellatur.] porta igitur eſt hæc, quam aperit falſa iuſtitia, ex qua progreſſus patet in hæreſes ex contem-
d Idem ep. 69. ptu, de quo alibi: [d] Inde enim ſchiſmata & hæreſes obortæ ſunt, & oriuntur, dum Epiſcopus, qui vnus eſt, & eccleſiæ præeſt, ſuperba quorumdam præſumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus, indignus hominibus iudicatur. Quis enim hic eſt ſuperbiæ tumor, quæ arrogantia animi? &c.]

Sed quantum te deſerat, & procul abhorreat iuſtitia quam præſumis, vt omnes intelligant, quæ ſunt abs te poſita contra ſententiam Apoſtolicæ Sedis, hic reddamus: Ais in primis, contra omnem rationis formam litteras Apoſtolicas eſſe conceptas, & aduerſus id quod diuina Scriptura, Patrum doctrina, & ſacri canones docent, eſſe conſcriptas. Sententiam vero excommunicationis iiſdem Apoſtolicis litteris promulgatam, non ſolum iniuſtam eſſe, & indebitam, ſed etiam nullam, nulliusq. momenti illegitime fulminatam, nullo iuris ordine ſeruato.] iſta leguntur in illis totidem verbis expreſſa. ſed ſingula percurramus. Contra omnem rationis formam, & ſcita ſacrarum legum litteras aduerſus vos ab Apoſtolica Sede datas affirmas. Hic cogimur inuiti in memoriam reuocare, quæ per vos & veſtros miniſtros perperam perpetrata, diu multumq. diſſimulata ſunt ab Apoſtolica Sede; deplorata tamen ſemper, dum nulla penitus emendatio ſequeretur: quæ, ſi ex ſacrorum præſcripto canonum res agendæ fuiſſent, guttas pluuiæ fulmina anathematis ſuperaſſent. Quot vidimus Romæ miſeros exulantes Epiſcopos, vobis ſubditis ciuitatibus præfectos, dira perſecutione vexatos, cum obrutam reuocare in lucem tentarent eccleſiaſticam libertatem? Quot clericorum inferioris ordinis perlatæ ſunt iugiter querelæ, de foro eccleſiaſtico intercepto, & expilatis bonis eccleſiarum, ſublatis iuribus, inuaſis eccleſijs, violato ſacro aſylo frequenter? Qui annuntiatus frequentior Apoſtolicarum

littera-

litterarum contemptus, ipſius vero in primis Bullæ in Cœna Domini promulgari ſolitæ violatio,& cum violatione deſpectio? Prętermittimus verba contumelioſa,falſa dicteria,arguta ſcommata, irriſiones & inuectiuas,quibus iugiter exagitare conſueuerunt veſtri S.R.E. Clerum, iſthæc iugiter perpeti aſſuetum, non parcentes ei, qui Chriſti loco, ipſius voluntate, primarium thronum obtinet, ſummo Pontifici: vt pudeat nos iſta referre,quæ vos inferre delectet. Hæc & alia id genus plurima ſæpe ingeſta, & audita frequenter ſunt pacifice,& æquo animo adeo tolerata a prædeceſſoribus clementiſſimis,vt ipſis iam ſua ipſorum patientia verteretur opprobrio,cum a nonnullis aduerſus eos zelo Dei æſtuantibus illud Dominicum iactaretur: [a] Simon dormis? Attamen paſſi ſunt potius inſimulari torporis, quam periclitari in Sede Apoſtolica tolerantiam; expectans cum [b] Apoſtolo, ſi quando daret vobis Deus pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcentiam a laqueis diaboli.] Vbi vero cognitum eſt,etiam firmitate legum per vos veſtra obfirmata eſſe peccata: haud amplius tolerantiæ tempus viſum eſt, ſed diuiſionis & combuſtionis, dicente meſſoribus patrefamilias illud Euangelicum: [c] Colligite zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum.]

a Marc.14.
b 2.Tim.2.
c Matth.13.

Hic perpendite, an contra omnem rationis formam (quod obtenditis) diuinamq. Scripturam, ac doctrinam Patrum, & ſacros canones cuſtos ſacrarum legum Romanus Pontifex, poſt diu diſſimulatum patientiæ ſomnum, tandem vindex euigilauerit: cum eidem omnes militent rationes,diuina aſpirent oracula,Patres faueant, conſentiant ſacri canones, quorum vos omnium contemptores, omni deſtituti ſacrarum legum præſidio,in illud abſurdum impegiſtis, dixerim & monſtruoſum, vtpote hactenus a Catholicis intentatum, a ſchiſmaticis tantummodo, & ab hæreticis vſurpatum,vt laici cum ſitis(quod neque ſibi Epiſcopi in Concilijs arrogarunt) pronuntiare audeatis,ipſam in vos promulgatam excommunicationis ſententiam a ſummo Pontifice eſſe iniuſtam,indebitam, nulliuſq. momenti,atque illegitimam, vtpote (quod ſubijcitis)nullo ſeruato iuris ordine latam.Vnde tanta vobis auctoritas, vt iudicetis Iudicem vniuerſorum, quem nullum hactenus Concilium legitime congregatum auſum eſt iudicare,cum ab eo omnia œcumenica Concilia accepere auctoritatem, vt abſque eius ſententia ipſa nec œcumenica dici,aut indici potuerint; nec in eis ſanciti canones alicuius fuerint firmitatis, in quibus & frequenter ſit conclamatum: Prima Sedes a nemine iudicatur: & Pontifici dictum: Tua te ſententia purga, vel damna?] Iſta cum fuerint hactenus ſumma religione cuſtodita: quomodo laici hominis ſententia labefactantur,ac penitus infringuntur?

Quis audiens iſta, non cum [d] Ezechia mox illud exclamet: *d Iſai.37.*

D j Blaſphe-

Digitized by Google

a 4.*Reg.*19. Blaſphemiæ dies hæc?] & ſicut ille [a] Rabſacis litteras impias at-
2.*Paral.*32. tulit in templum, & expandit eas coram Domino : ita quicumque fidelis,in cuius manus eædem ipſius Ducis litteræ contumaces atque proteruæ peruenerint, legeritq. horrendas blaſphemias effuſas in contumeliam Apoſtolicæ Sedis, & contemptum eius, qui in ea a Chriſto per Spiritum ſanctum magno miraculo poſitus ſedet Petri ſucceſſor,Chriſti Vicarius Paulus V. inferat eas in baſilicam Petri, admoueat Confeſſioni ipſius, ibidemq. expandens eas, illatam tantam contumeliam eius Cathedræ clamet,& deploret iniurias, ipſumq. inuocet ſuæ ipſius, quam a Chriſto regendam accepit, Eccleſiæ defenſorem? vltores inſuper appellet ſanctiſſimos conditores canonum, & defenſores ipſorũ Eccleſiæ Romanæ Pontifices, & Sanctos omnes, in quorum omnium deſpectum præſumpta tanta abs te eſſe noſcuntur? Qui cum adeo contempſeris thronum, in quo habita ratione connexionis membrorum cum capite, ipſe Chriſtus inſedit : noueris ſummo damno tuo in petram impe-
b *Pſal.*140. giſſe; de qua primum ſit dictum in Pſalmo : [b] Abſorpti ſunt iuncti
c *Matth.*21. petræ iudices eorum.] & a Domino de eadem ; [c] Qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, confringetur; ſuper quem vero ceciderit,conteret eum,] ea nimirum confractione atque contritione, de qua iam dixerat ibidem verbis illis apertiſſimis : Auferetur a vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius.] Petra autem ipſa,quouis impetu agitetur, verbo Domini confirmata, nullam ſit vmquam paſſura iacturam. Vera ne ſint iſta,periodus millenorum ac ſexcentorum annorum Chriſti regnantis edocet,qua innumeris impetita contrarijs petra iſta, ferro & igne tentata ſæpiſſime, nullam ipſa ſenſerit,ſed plurimam intulerit laceſſentibus læſionem.

Quomodo autem auſus es pronuntiare illegitimam, iniuſtam, ac dicere excommunicationem eſſe nullam, quæ auctoritate non caruerit pronuntiantis,cui nec alia neceſſaria defuerint ad actum legitimum conducentia : vnde omnes iſtæ tuæ de nullitate exce-
d *Iren. lib.3.c.3.* ptiones neceſſe ſit euaneſcere? cum inducatur pariter neceſſario
e *Cyprian. de vnit. Eccl.* ex præmiſſis, nullo pacto dici poſſe eamdem eſſe ſententiam ex-
f *Idem epi. 52.* communicationis nullam vel iniuſtam, ſed omnibus eſſe conſen-
g *Optat. contra Par. lib. 2.* tientem Eccleſiæ iuribus,& exemplis : quam neque indebitam(vt inique aſſeris) illegitimamve (vel vt male infers) aut nullius eſſe
h *Hier. ep. 57. 58, 85.* momenti (vt manifeſtiſſime erras) aſſerere quiſquam poterit, niſi cui Fides Catholica male oleat, & ſit Primatus ipſe Petri contem-
i *Aug. ep.165. & cõtr.ep.Mar. c.4.& contr. partes Donati.* ptui, exiſtimetq. cum hæreticis recentioribus, Romanæ Eccleſiæ priuilegia non eſſe a Chriſto, ſed ab Imperatoribus,cum Patres & ſanctiſſimi martyres, [d] Irenæus, & [e] Cyprianus, qui [f] Fabiani lo-
k *Leo epi. 55. 89. & in homilijs frequenter.* cum, Petri locum appellat, [g] Optatus Mileuitanus, ſanctus [h] Hieronymus, ſanctus [i] Auguſtinus, Fulgentius, ſanctus [k] Leo Magnus,

gnus,

Digitized by Google

gnus, Gelaſius, [a] Ioannes Papa & martyr in epiſtola ad Iuſtinianum, Vigilius ad eumdem, [b] Gregorius Magnus, & denique omnes, quorum faſtidio eſt immenſum numerum recenſere, omnes inquam tam Occidentales, quam Orientales confeſſi ſint Patres, auctoritatem a Chriſto acceptam ad Romanos Pontifices per Petrum eſſe transfuſam: eorumdemq. omnium vna eademq. ſit ſententia, Primatum Romanæ Eccleſiæ per Petrum a Chriſto deſcendere. Vnde omnes ſemper negarint ipſi Romani Pontifices, præſertim vero Gelaſius, Bonifacius, Nicolaus, & alij poſteriores, neque per Synodos, neque per Imperatores Romanam Eccleſiam eſſe, quod eſt, caput omnium Eccleſiarum, & ſuper omnes auctoritate pollentem; ſed tantum Chriſti promiſſione, quod & omnes ſunt profeſſi ſucceſſores ipſius, ac denique omnes, quotquot nomen Catholicum meruerunt: vt iſta negaſſe, ſit omnino ab Eccleſia Catholica exulaſſe, & cum hæreticis Nouatoribus collegiſſe; quorum mentis obtuſæ argumenta repereris abundanter in Annalibus Eccleſiaſticis confutata.

[a] C. de ſum. Trinit. & F. de cath. 4.
[b] Greg. Mag. lib. 4. ep. 32.

Chriſti igitur priuilegio roborato Petri Apoſtolatu, eadem promiſſione vniuerſa eiuſdem eſt roborata ſucceſſio, de qua ad Anaſtaſium Imperatorem Gelaſius poſt alia, de ijſdem digniſſime ſicut iuſtiſſime prædicata: Impeti, inquit, poſſunt humanis præſumptionibus quę diuino ſunt iudicio conſtituta, vinci tamen quarumlibet poteſtate non poſſunt.] præfatus hæc antea: Et ſi cunctis generaliter ſacerdotibus, & recte diuina tractantibus Fidelium conuenit corda ſubmitti: quanto potius Sedis illius Præſuli conſenſus eſt adhibendus, quem cunctis ſacerdotibus Diuinitas ſumma voluit præeminere?] Cuius deſpectus quanti ſit criminis, inde inferas, quod etiam minimorum Epiſcoporum, cenſuris eccleſiaſticis rem agentium contemptus, ſic afficit contemptores, vt indignos eos reddat ipſo nomine Chriſtiano. Nam accipe quæ Gregorius [c] Magnus ait, quem & citat [d] Nicolaus Papa: Si vero ſunt qui dicunt, quia compulſus quiſpiam neceſſitate, ſi anathematizatus fuerit, anathematis vinculo non tenetur: ipſi ſibi teſtes ſunt, quia Chriſtiani non ſunt, quia ligamenta ſanctæ Eccleſiæ varijs exiſtimant conatibus ſoluere &c.] Quod ſi obtentus neceſſitatis nec ſufficit, vt quis inualidam, vel nullam fuiſſe excommunicationem dicere poſſit, quo eam contemnat: vtique multo minus ſi iniuſta fuerit, ſponte ſua contemnere aliquis debet.

[c] Greg. lib. 9. ep. 39. prope fin.
[d] Nicol. ep. 9.

Eſt plane vulgata illa Scriptorum omnium recepta ſententia, excommunicationem ſiue iuſtam ſiue iniuſtam eſſe timendam, ac minime contemnendam: quod velut firmiſſimum axioma eccleſiaſtica cuſtodiuit antiquitas. Vt quod iam ab omnibus vbique & ſemper probari poſſit aſſertum, nulla prorſus habenda ſit ratio, ſi quiuis magni nominis homo his quidpiam contrarium viſus ſit

Digitized by Google

aſſeruiſſe: quem penitus contemnendum eſſe, his verbis docet Vincentius [a] Lirinenſis magnę exiſtimationis antiquus Theologus, dicens: Ille eſt verus & germanus Catholicus, qui veritatem Dei, qui Eccleſiam, qui Chriſti corpus diligit, qui diuinæ religioni, qui Catholicæ Fidei nihil præponit, non hominis cuiuſpiam auctoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, ſed hæc cuncta deſpiciens, & in Fide fixus & ſtabilis permanens, quidquid vniuerſaliter antiquitus Eccleſiam Catholicam tenuiſſe cognouerit, id ſolum ſibi tenendum, credendumq. decernit: quidquid vero ab aliquo deinceps vno præter omnes, vel contra omnes Sanctos nouum & inauditum ſubinduci ſenſerit: id non ad religionem, ſed ad tentationem potius intelligat pertinere.]

a Vinc. Lirin. contra hæreſ.

Via hæc regia, ambulandum per eam: declinans vero per contemptum ad dexteram, vel ſiniſtram, magnam ſibi, in quam incidat foueam parat. Inobedientia enim pariens contemptum, reatum contrahit quouis alio grauiorem. ſiquidem diuina Scriptura teſtatur: [b] Quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere.] Contra vero ſumma eſt laude digna ſimplicitas iuſti, qui timens culpam, vbi non eſt culpa, innocentiam integram ſeruat, & gratiam auget. Hinc laudatur pietas Theodoſij iunioris Auguſti, qui non iniuſtam tantum, ſed quæ nulla penitus erat, vtpote excommunicatio lata ab homine petulante, cuius nulla erat prorſus excommunicandi auctoritas, ita exhorruit, vt neque cibum ſumere vmquam ſuſtinuerit, quouſque ab eodem, a quo eiuſmodi nulla excommunicatio progreſſa eſſet, benedictionem conſequeretur. Sed audi breuem ipſam hiſtoriam memoria dignam, quam [c] Theodoretus recitat his verbis: Vir quidam excolens vitam monaſticam, animo paulo audaciore præditus ad Imperatorem rei cuiuſdam petendæ gratia accedit. Quod cum ſæpius feciſſet, Imperatori eccleſiaſtica interdicit communione, vinculoq. Eccleſiæ ei iniecto decedit. Imperator autem fide cum primis excellens, ad palatium veniens, cum tempus inſtaret conuiuij, & omnes conuiuæ adeſſent, dixit ſe non prius capturum cibum, quam Eccleſiæ vinculo ſolueretur. Proinde vnus ex familiariſſimis ad Epiſcopum mittit, vt poteſtatem faciat ei, qui ipſum ligauerat, vinculo ſoluendi. Cum autem Epiſcopus reſpondiſſet, non debere cuiuſque vinculum admittere, ſignificaſſetq. eum ſolutum eſſe: non tamen ſolutione illa contentus fuit, donec ille, qui eum ligauerat, magno cum labore conquiſitus, communioni illum reſtituiſſet. huiuſmodi erat Imperatoris erga leges diuinas fides.] hactenus Theodoretus. & quidem factum repręſentans laude digniſſimum: ſiquidem totum impenſum eſt pietati, quidquid ex nimia ſcrupuloſitate videri poterat eſſe progreſſum. Odoratus eſt autem in ſacrificio Dominus odorem

b 1. Reg. 15.

c Theod. hiſt. lib. 5. c. 37.

odorem ſuauitatis, qui pro ipſo aduerſus barbaros atque tyrannos pugnans, ipſi integrum atque floridum conſeruauit Imperium, atque feliciter propagauit. At iam, quod ad Ducis litteras ſpectat, ſatis.

Quod autem pertinet ad litteras Senatus, contra eamdem excommunicationem publice datas ad populum: quod in eodem argumento verſentur, eadem remaneant confutatæ reſponſione. Ceterum ſimillimum plane id genus litterarum eſſe ſcias illi, quod male vſurpatum a Michaele Imperatore, a Nicolao [a] ſummo Pontifice ita deſcribitur, & condemnatur: Tantis erat epiſtola verbis contumelioſis, immo blaſphemijs reſperſa, vt ſcriptor eius non niſi in gutture colubri calamum tinxiſſe putetur, & dictatoris labia pro dictionibus venena fudiſſe videantur: adeo vt ſi cuiuſpiam ſimpliciorum cor penetrent (non enim hæc aures prudentium ſuſcipiunt) hunc continuo necent, nimirũ tanto miſerabilius, quanto mors animę magis quam corporis per illum virulentum hauſtum admittitur.] Ex quibus vt aliqua promamus, ac ſimul promendo eadem confutemus antidoto, necando, quod poſſit necare, venenum: habetur in eis in primis quod mordeat Clerum, & ſugillet pios, nimirum querela, quod (vt aiunt) ſagacitate eccleſiaſticorum, & ſimplicitate piorum, quarta iam pars eſſet alienata Veneti dominij bonorum immobilium. Sententiam plane dignam non religioſiſſimo veſtro Senatu Veneto, ſed Anglicano conuentu, qui apud vos eſt, vbi in odium Catholicorum Fidelium eiuſmodi ſolent effutiri dicteria. Vnde dicere cogar: [b] Anathema in medio tui eſt Iſrael.] nec eſt quod parere aliquid boni poſſit, immo non eſt malum, quod ex ea malorum fecunda propagine germinari non valeat. Quis aliquando orthodoxorum detraxit concionatori ſuadenti Fidelibus eleemoſynas frequentare? Manichæum hunc fuiſſe oportuit, eiuſmodi impietate reſperſum, qui nolit ſuaderi debere fidelibus, quod diuinis Scripturis faciendum, frequentioribus ſententijs ſermo diuinus inculcat. Sed & quis Catholicorum inuentus hactenus, qui bona ſua erogantes ſiue in reſtitutionem collabentium eccleſiarum, ſiue in ęditnorum alimoniam, quod factum liquet a quamplurimis viris ſanctis, hos, vt vos, ſimplices nominarit, quos [c] Redemptor noſter, eo quod negotiari vtiliter ſciuerint, prudentes appellat? vt qui didicerint pecunia traiectitia cælum emere, & redimere temporarijs æternitatem, & [d] transferre theſauros in cęlos, vbi neque ęrugo, neque tinea demolitur, atque facere ſibi [e] amicos de mammona iniquitatis, a quibus in æterna tabernacula recipiantur. Quibus & competat nomen non adulterinæ, ſed veræ ſimplicitatis, qua Iob [f] ſimplex & rectus, ac timens Deum laudatur, & [g] Daniel, quod in ſimplicitatę liberatus eſt de ore leonum; & Pauli [h] Apoſtoli admonitione doceamur dicentis:

a Nicol. ep. 8.
b Ioſ. 7.
c Matt. 24. Luc. 12.
d Matth. 6. Marc. 10. Luc. 12. & 18.
e Idem. 16.
f Iob 1.
g 1. Mach. 2.
h Rom. 12.

centis:

centis: Qui tribuit, tribuat in ſimplicitate. Sancta plane ſimplicitas, non quę penes vos ſonat fatuitatem, qua ſugillatis omnes, qui bona ſua reliquerunt eccleſijs: qua contumelia ſuo damno Mauritius Imperator ſanctum Gregorium legitur perſtrinxiſſe.

Addis inſuper de viris eccleſiaſticis, quod otioſe fruantur bonis eccleſiarum, partis populi totius ſudoribus: ſed cum neminem excipiatis, cum ſint ex ijs complures, quos certum eſt digne in Euangelio laborare, ad Deum pro populo puras leuare manus; ſatis apparet, oculum [a] eſſe nequam, ante quem totum corpus appareat tenebroſum, cum nec intueri poſſit, nec diſtinguere filios lucis a filijs tenebrarum. Sed pœniteat vos hac in re eſſe imitatos Iulianum Apoſtatam, qui ijſdem inceſſebat calumnijs ſeruos Dei; qui & ſicut eſt ipſe Deum expertus vltorem, vos pariter ſentietis execrandi ſceleris vindicem, qui lędentibus ſeruos ſuos acerbiſſime comminatus eſt, dicens: [b] Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.] Sed hęc leuiſſima ſunt, & nullius fere momenti reſpectu eorum, quę mox inferius aduerſus omnes eccleſiaſticos euomuiſtis, quæ etſi vera fuiſſent, veſtris publicis litteris nequaquam ſpargenda erant in vulgus, ſed omni reuerentia contegenda, cum noueritis filios Noe [c] retrorſum incedentes, & caute obtegentes verenda patris, benedictionem eſſe conſecutos; Cham autem perpetuo maledictum. cuius vos exemplum ſectatos par pœnā condemnet, niſi vera pœnitentia crimen diluat, quod faciendū hortamur.

Quod ſi vos adeo ſeueri exactores, paucorum delicta cōuertitis in vniuerſos; plane grauiſſime inde peccatis, cum vno faſce iuſtos comprehendatis cum iniuſtis, eoſdemq. pari affectos ignominia pari cenſeatis dignos eſſe ſupplicio: vt omnes quidem in vos exclament tantæ arbitros iniquitatis. Si vero adeo ſancti videri vultis, vt pati non poſſitis quempiam Eccleſiaſticorum extra diſciplinam ſacrorum canonum euagari: laudarem zelum, ſi eſſet ſecundum ſcientiam, quę docet naturę exemplis, admixta ſegeti zizania creſcere, & donec ventiletur, grano paleam eſſe commixtam, monetq. ex alijs innumeris Scripturę diuinæ ſententijs, & quod potiſſimum eſt, docet exemplo Chriſti ſummæ ſapientię Patris, qui in numero duodecim Apoſtolorum paſſus eſt vnum ex ijs furem eſſe, & proditorem, atque ſacrilegum, inſigniorem ceteris peccatorem, qui fuerint aliquando, vel in æternum futuri eſſent: ne quis adeo miraretur, vel ſcandalum pateretur, ſi forte contingeret in eius Eccleſia quemlibet duodecimum ſacrorum miniſtrorum inſtar Iudę reperiri omnium ſceleſtiſſimum; quod abſit, vt poſſit aſſerere quiſpiā. Sed & ſi vere abſque calumnia diceretur: ad Chriſti exemplum, quo tuto contineremur aſylo, eſſet legitime prouocandum. Non tamen iſta dicimus, vt eiuſmodi delinquentes ſaluos eſſe velimus, ſed acerrime puniri per ſuos iudices, veſtros conci-

ues

a Matth. 6.

b Zach. 2.

c Geneſ. 9.

Google

ues, præfectos eccleſijs ſub veſtro dominio conſtitutos Epiſcopos, ad hoc ab ipſis Romanæ Eccleſię Pontificibus veſtrates electos, vt cum non per alienos, ſed per voſmetipſos cuncta adminiſtrari videretis, ſineretis cuicumque foro iura habenti diſtincta, eidem eſſe ſalua.

Sed his omiſſis, iam illæ ipſæ litteræ, quibus adeo multipliciter & enormiter peccatum eſt, tamquam e portis inferi proditæ, in vltionem expanſæ ad Petri Confeſſionem, in obliuionem perpetuo ſilentio complicatæ, ſciſſæ in redargutionem audaciſſimæ ſciſſionis, vti mendaces & contumaces, calumnioſæ atque proteruę, quibus ita ignominioſe Romanam Eccleſiam impetiſtis: eandem excipiant digne ſententiam, qua his ſimiles litteras Michaelis Imperatoris blaſphemas & calumnioſas Nicolaus [a] Pontifex condemnauit igni tradendas, his pronuntiatam ab ipſo verbis: Decernentibus nobiſcum & ſimul *conſiderantibus ijſdem ſanctiſſimis fratribus & Coepiſcopis noſtris, ipſam epiſtolam (ſeu potius ipſas epiſtolas) in ſtipite videntibus cunctis ſuſpenſas, vaſto ſuppoſito foco, ad vituperium veſtrum coram omnibus nationibus, quæ penes Memoriam S. Petri multiplices inueniuntur, extremæ perditioni donabimus. Quatenus his rite patratis, diſcat pius quod amet, & crudelis quod timeat.] hęc Nicolaus. quæ & facta ſunt ſub eiuſdẽ Nicolai Pontificis ſucceſſore Hadriano Pontifice tam de litteris Imperatoris, quam de Photij Patriarchę. Maneat ergo ſuo robore conſtans ſententia Nicolai, qua in contumaces & calumnioſas litteras Michaelis Imperatoris eſt iudicatum, & præiudicatum in veſtras illis ſimiles, & alias quaſcumque eiuſdem generis litteras contigerit exarari: quas ſemper reſpuit, nec lectione quidem dignas exiſtimauit antiquitas veneranda. hinc de his ad Cornelium Cyprianus: [b] Viderint qui vel furori ſuo, vel libidini ſeruientes, & diuinæ legis, & ſanctitatis immemores, iactitare interim geſtiunt, quæ probare non poſſunt; & cum innocentiam deſtruere ac expugnare non valeant; ſatis habent, fama mendaci, & falſo rumore maculas inſpergere. Certe quod Prępoſitis & ſacerdotibus congruit, danda eſt opera, vt talia cum a quibuſdam ſcribuntur, per nos reſpuantur. Porro hæc fieri debere oſtendimus, ſi quando talia quorumdam calumnioſa temeritate conſcripta ſunt, legi apud nos non patimur.] hæc acerrimus vindex exiſtimationis Apoſtolicæ Sedis, & qui ſederet in ea Romani Pontificis, martyr glorioſiſſimus Cyprianus. ac de veſtris litteris hactenus.

a Nicol. ep. 8.

* al. conſidentibus

b Cypria. ep. 42.

Quoniam autem fortaſſe contigerit, vt aculeata Parænesi vos queramini a nobis eſſe perſtrictos: ad illam prouoco vos ſacrorum Prouerbiorum ſententiam: [c] Meliora ſunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oſcula odientis:] in memoriam reuocando, quod ſcripſit lacrymans Ieremias, inde videlicet populo florentiſſimo,

c Prou. 27.

Digitized by Google

mo,& ciuitati ampliſſimæ excidium proueniſſe, quod (vt ipſe inquit) Prophetæ non aperiebant tibi iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent.] Vnde maximi loco emolumenti ducere debeatis, ſi hortando, monendo, rogando,& arguendo veſtra ad curationem peccata deteg1mus, quorum, dum latent, ſit prorſus deſperanda ſanatio. Quamobrem vt dicam cum Apoſtolo: [a] Eadem ſcribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium. Videte canes,videte malos operarios,videte conciſionem.] Nempe cauete hæreticos, quos & habetis inter vos habitantes, & eiſdem conniuentes prauos Catholicos,conciſionem ſuadentes,nimirum ab Eccleſia Catholica ſciſſionem. Qui ſcindit, ſcindatur ipſe, acclamatum eſt ſæpe in Concilijs œcumenicis, ſecundum illud propheticum: [b] Quæ fecit, facite illi.] nempe vt qui ſcidiſtis Eccleſiam Dei, patiamini ipſi in Republica veſtra ſciſſuram. Admoneat vos periculum veſtrum:exterreat perditio veſtra. Periculum, inquam, quod Deus ob leuiorem populi in ſacerdotem contemptum conuertit iratus in regnum, ſanctam ipſam quam inſtituerat Rempublicam inter Hebrços. Audite ſcribentem ad Rogatianum Epiſcopum,ſanctum [c] Cyprianum glorioſiſſimũ martyrem, & iſta ex diuino oraculo ſic deducentem: Cum Samuel ſacerdos a Iudæorum populo ob ſenectutem, ſicut tu modo, contemneretur; exclamauit iratus [d] Dominus,& dixit: Non te ſpreuerunt,ſed me ſpreuerunt. Et vt hoc vlciſceretur, excitauit eis Saul Regem, qui eum iniurijs grauibus affligeret, & per omnes contumelias & pœnas ſuperbum populum calcaret, & premeret, vt contemptus ſacerdos de ſuperbo populo vltione diuina vindicaretur,]dum ipſorum Rempublicam ſua Deus plantatam manu mutauit in regnum. hæc vos pericula vitanda moneo.

a Philip. 3.
b Ierem. 50.
c Cypr. ep. 65.
d 1. Reg. 8.

Exterreat vero vos magis, quam dixi timendam, perditio veſtra. Nam cum grauius peccatum,grauius ſupplicium iure exigat; & vtique cum inſolentius & contumelioſius agitur in ſacerdotem, grauiorem conſueuerit Deus inferre vindictam: quæ igitur manere putatis vos damna, qui adeo enormiter peccaſtis in eum, qui loco Petri ſedet in Apoſtolica Sede, Chriſti Vicarium? immo in Chriſtum ipſum peccaſtis, dum eius tunicam inconſutilem (quæ eſt Eccleſia) ſchiſmate conſcidiſtis. Sit vobis in exemplum Saul, cum contempto Samuele, eius ſpretis iuſſis, vendicauit ſibi quod ſacerdotalis muneris eſſet: quem & paſſus redarguentem, vt abeuntem retineret inuitum, ipſius ſcidit pallium [e] recedentis, cum & de vltione mox accepit oraculum, Samuele ad ipſum dicente: Scidit Dominus regnum Iſrael a te hodie.] Et quod ea ſententia non eſſet quauis pœnitentia reuocabilis, iſta horrore plena verba ſubintulit: Porro Triumphator in Iſrael non parcet, & pœnitudine non flectetur: neque enim homo eſt, vt agat pœnitentiam.] & quantum-

e 1. Reg. 15.

quantumlibet dixerit Saul ipſe: Peccaui, non fuit dignus audire, vt Dauid reprehenſus a Nathan: [a] Et Deus tranſtulit peccatum tuum.] nec vidit poſt hæc amplius Samuelem perditionem ipſius fruſtra lugentem. Quæ ipſa in exemplum perfidorum Principum iura Eccleſiæ inuadentium [b] Damaſcenus aduerſus Iconomachos agens inducit, atque ait: Regum eſt ciuilis adminiſtratio: eccleſiaſtica vero conſtitutio Paſtorum atque Doctorum. Impetus iſte latronum eſt, fratres. Saul ſcidit pallium Samuelis. Et quid ei contigit? Abſcidit regnum eius Deus.] Abſcidiſtis vos, & conſcidiſtis in fruſta tot ſciſſionibus, quot inobedientijs contumacibus Chriſti tunicam in Romano Pontifice. Quid non timendum? vel non pauendum? Fiat, rogo, Deus ipſe miſericors & placabilis vobis, in omnibuſq. propitius, ſicut cum per Ieremiam [c] comminatus eſt populo, dicens: Inſanabilis fractura tua, peſſima plaga tua:] & tamen eodem contextu inferius ſubdit: Obducam cicatricem tibi, & a vulneribus tuis ſanabo te, dicit Dominus.] Non enim obliuiſcetur miſereri Deus. Expiate igitur culpam, crimen abluite lacrymis pœnitentiæ.

a 2. Reg. 12.
b Orat. 2. Ioan. Damaſc.
c Ierem. 30.

Erigite inſuper animos, rememoramini [d] priſtinos dies, in quibus illuminati magnum certamen ſuſtinuiſtis, quando non commiſcuiſtis vos ſchiſmaticis, ſed arctiſſimo glutino vnitatis Romanę inhæſiſtis Eccleſiæ; ob idq. paſſi grauiſſima a Longobardis, & a contribulibus veſtris, quo nomine ab Honorio Romano Pontifice, datis [e] ad comprouinciales Epiſcopos litteris, Veneta Reſpublica, Chriſtianiſſima ab eodem fuerit appellata, inſigni gloriæ titulo, nonniſi de Romana Eccleſia bene merenti conferri ſolito. Sed & præter egregium titulum quid pręterea fuerit eadem Reſpublica Veneta virtutis merito ab eadem Sede Apoſtolica conſecuta, glorioſe prædicat Gregorius [f] Septimus, ſic ſcribens ad Dominicum Ducem & populum Venetiarum: Scitis enim, quoniam præ multis terrarum partibus diuina diſpenſatio terram veſtram Patriarchatus honore ſublimauit, cuius dignitatis eminentia ex ſui ipſius nominis & officij prærogatiua adeo auguſta & rara eſt, cum non amplius quam quatuor in toto mundo reperiantur.] & inferius: Poſt Apoſtolicam Sedem, omnibus quæ ſunt in Occidente gentibus clariores extitiſtis.] Vnde autem tanta vobis gloria, Pontificijs monimentis adeo celebrata, niſi ex ſchiſmatis odio implacabili, & Romanæ Eccleſiæ pace & vnitate tenaciſſima comparata? Propagata vero felicioribus, ſicut & maioribus incrementis, cum itidem maiores veſtri, veſtræ Reipublicæ decus & ornamentum, in ſummo diſcrimine conſtituti, cum dubia lance ſuſpenſus penderet orbis, & Principatus illi viderentur penitus interituri omnes, qui audaciſſimo Principi, ſchiſmatico Imperatori Friderico Aenobarbo aduerſus Romanam Eccleſiam contra Alexan-

d Hebr. 10.
e Habetur 8. Tom. Annaliũ hoc Anno 630. prope fin.
f Lib. 2. ep. 39.

Digitized by Google

drum Pontificem non iungerentur: ijdem veſtri generoſiſſimi prędeceſſores, vere Chriſti fideles, in ſpem[a] contra ſpem credentes, elegerunt[b] affligi cum populo Dei potius, quam regnare cum Eccleſiæ Romanę hoſte obſtinatiſſimo Pharaone. Sicq. iuncti tunc fœdere cum Longobardis, facti ſunt omnes ſimul Romanę Eccleſiæ defenſores, ſchiſmatis vero fortiſſimi euerſores, honeſtiſſimo patefacto aditu ad ſuam ipſorum Rempublicam Chriſtianiſſimam augendam, conſeruandam, ac ſolidandam. Quibus a Domino tunc datum eſt, vt in ipſorum primariam Venetam ciuitatem trophæa inferrentur partæ victoriæ; quando & facti ſunt ipſi nobiliſſimi ciues tanti Pontificis exceptores, exhibitores etiam triumphi omnium præſtantiſſimi, ſed & munificentiſſimi in expenſis, promptiſſimi in obſequijs, in cuſtodijs ſolertiſſimi. Vnde ſibi celeberrimam a mortalibus cunctis immortalemq. gloriam compararunt, illuſtrata tunc mirifice eadem ciuitate manubijs Auguſtalibus, magis vero Pontificijs aucta fulgoribus, & ſacris locupletata muneribus, e penu cæleſti largiſſime, Deo manum ſuam aperiente, profuſis: honoris inſuper titulis conſignata perennibus, illis vero præcipuis, ex quibus pręſtantiſſimi ciues eius iure nominati ſunt, ſchiſmatis euerſores, vnitatis Catholicæ defenſores, pacis conciliatores, fundatores quietis, atque Romanæ Eccleſiæ ſuſceptores, ac protectores.

a Rom. 4.
b Hebr. 11.

At quinam modo audent inſurgere eiuſdem Reipublicæ hoſtes audaciſſimi, tantæ gloriæ euerſores, vt contrarijs factis tenebroſa obducant iſta caligine; aſpergantq. ignominijs, quæ tot tantisq. ſudoribus parta, ſanguine comparata eſt, auitam gloriam? Cum autem conſueuerint in quauis bene inſtituta Republica iuniores æmuli eſſe maiorum; nec pati ab antiquioribus ſuis eſſe degeneres, quos & factis egregijs ſuperare contenderint: quinam modo[c] ſpiritus vertiginis exagitauit Principes ſapientes, vt ab Eccleſia Romana (quod pro monſtro habendum) adeo pudenda contradictione defecerint?] Potuitne iſtud fieri, vt a Petro ſcinderetur ſchiſmate Marcus, a patre filius, a magiſtro diſcipulus, ac miniſter aſſiduus, & vbique fidelis? Qui enim olim maximo lucro veſtro, nonniſi odio ſchiſmaticorum reliquit a ſe fundatam eccleſiam Alexandrinam: maximo quidem damno veſtro, ſi ſic perſtiteritis (quod Deus auertat) vos relinquet, & Petro fixus inhærens, eius Vicario aſſidebit, & aſſurget in opus, contra ſchiſmaticos & hæreticos collaborans.

c Iſai. 18.

Aliena vos pericula moneant. conſueuit poſt ſciſſionem deſolatio ſequi. Donatus in Africa ſchiſma conflauit, a quo Donatiſtæ denominati fuere, qui vbi incurabiles redditi frequentiori lapſu, dati ſunt omnes iuſto Dei iudicio vna cum Africana prouincia Vuandalis primum, atque demum in excidium ſempiternum Ara-

bibus.

by Google

bibus. In Oriente non ſolum quam diximus, Alexandrina, ſed & reliquæ ſedes Patriarchales, vbi ſchiſmate ſe ab Eccleſia Romana ſciderunt, ſciſſæ ſunt pariter a protectione diuina, datæ omnes in captiuitatem, & ignominioſiſſimam ſeruitutem nefandæ Turcarum genti, ſub cuius iugo ferreo hactenus indies magis magisq. teruntur: in primis vero Græci ipſi auctores ſchiſmatis, exigente pœnas diuini acerbitate iudicij, vt palea ſub plauſtro ferrato teruntur, & conterentur quouſque deſinet eſſe [a] neruus ferreus ceruix eorum. Ad quod tam grande malum anteuertendum, egregie laborauit ſuo tempore, quo ſumpſit exordium Photianum ſchiſma, Baſilius Imperator, qui in diuino illo conſeſſu Octauæ œcumenicæ Synodi, Spiritus ſancti gratia congregatæ, ad præſentes ibi ſchiſmaticos egregiam habuit orationem, quam adhuc integram conſeruant Acta ſynodica: ex qua aliqua ſaltem hic vt deſcribantur, a nobis exigit importune rerum & temporum opportunitas: Audite quæſo tunc illis tantum, ſed nunc vobis ipſis Imperatorem diuino prorſus afflatum Spiritu perorantem: *a Iſai. 48.*

Vos quoque, inquit, qui curatione indigetis, ac medela opus habetis, pretioſa membra Chriſti, etſi neſcio quomodo a malo dæmone detenti, a capite, nempe a Romano Pontifice ſeparati eſtis: Vitis vera, quæ propter contentionem importunam, immo vero iniuſtam, in amaritudinem conuerſa es: Amici [b] & proximi noſtri, etſi propter odium irrationabile ex aduerſo appropinquantes & ſtantes, ac vnitatem reſpuentes. Suſcipite admonitionis ſermonem (non autem confundor dicere) etiam deprecationis. In id enim nos adduxit miſericordia, quam circa vos habemus. Scrutamini intima cõſcientiæ veſtræ, & inuenietis vos male ab Eccleſia eſſe diſiunctos. Nouiſſima hora eſt, & Iudex pro foribus eſt, fratres: ne præoccupemur ab eius Eccleſia ſequeſtrati, & longe ab illius gloria proijciamur. Nihil turpe ducamus, paſſionem manifeſtare, & vulnus oſtendere, ac locum pœnitentiæ & medicinæ requirere, atque intra atrium ſaluantium fieri; ne confuſionem obedientiam arbitrando, confuſionis ęternæ ſumamus experimentum. Qualis autem hæc eſt confuſio, fratres, procidere Deo, & veniam expetere? Deo enim procidunt, qui Eccleſię & ſpiritalibus iſtis Patribus procidunt. Confuſio quidem reuera eſt & maximus pudor, immo vero in Deum dimicatio, nolle vnumquemque proprium confiteri peccatum, & humiliari propter Chriſtum, & lucrari & ſe & multos. *b Pſal. 37.*

Si autem omnino hoc confuſionem arbitramini: ego, cui Imperij ſuperpoſita eſt corona, forma vobis efficiar huius optimæ humilitatis. Ego qui imperitus & inſipiens ſum, bonum initium ero veſtrum qui ſapientes eſtis, & ſcientia clari. Ego qui in peccatis volutatus ſum, primus vobis typus fiam, qui mundi eſtis, &

Digitized by Google

virtuti operam datis. Ego primus memet ſuper pauimentum proijcio, purpuram & diadema paruipendens: aſcendite ad genas meas,& ſuper oculos meos incedite, nec reputetis magnum, Imperatoris calcare ſcapulas: nec reuereamini pedibus tangere verticem, cui ſuperimponitur a Deo donata corona: omnia pati promptum habeo, & agere promptius, quæ vobis quidem confuſionem, mihi autem gloriam, & maximam claritatem conferre videntur. Neque enim in hoc curam gero gloriæ meæ, tantum vt videam communionem, vnitatem, & vnam eccleſiarum feſtiuitatem, tantum ne animæ detrimentum patiar, & gaudeat ſuper me ille omnium inimicus diabolus, captiuum ſumens, quod mihi deſiderandum eſt, tantum ſpei meæ lampas inſperate non extinguatur, per quam feſtinabam communi illuſtrari lętitia & gaudio.

Neſcio quod erat ſatagendum & efficiendum, & non feci; vel quos proponendos admonitionis & deprecationis ſermones, & non propoſui. vos de cetero videbitis. Innocens enim ſum a perditione veſtra. Si vero & ad magnum & horrendum illud Iudicium futuræ diei vos remittitis, quaſi pro vobis rationem daturos: noſcite quia bene noui, quia nullus vobis iuſtitię ſermo ſiue hic adeſt, ſiue illic aderit, niſi quantum in hac controuerſia inuentum extiterit. Verum ſi vultis ante illud Iudicium, conſcientiæ veſtrę interrogare iudicium: dicetis amplius nihil, quam quod ab Imperio noſtro dicitur. Deponite igitur contentiones, fratres, & reſumite amorem fraternitatis: fugite diſſenſionem, & vnitatem amplectimini: odium auertite, & dilectionem in ſinum recipite: ſtate cum probabilibus, & capiti compaginamini. Recipite per obedientiam diuinæ communionis gratiam, & nihil ob ſęcularia ſitis ſolliciti. Sunt enim apud compatientiſſimum Imperium noſtrum ſuſceptionum modi diuerſi, per quos conſolabimur, & inceſſanter, quæ ſecundum ſæculum vobis opportuna fuerint, faciemus. Rurſus multimode decertabimus, obſecrantes, rogantes, & omne ingenium commouentes ad ſpiritales Patres noſtros & Patriarchas, vt diſpenſent quid eorum quę inſunt animo veſtro; tantum ne temere contra ſalutem veſtram agatis. &c.] hæc & alia plura Imperator ad ſchiſmaticos Epiſcopos, ſententia Romani Pontificis excommunicatione damnatos, hactenus in ſchiſmate permanentes.

Iſta ſi ſpernitis, tanta charitate, atque animi demiſſione pronuntiata ab orthodoxo Imperatore, & eius contemnitis lacrymas: hoſtium proculdubio eritis audituri cachinnos, & ab æmulis eiuſmodi ex diuina Scriptura iactari ludibria, & ſubſannari imprope-
[a] *Thren.* 2. rijs iſtis: Hæccine [a] eſt vrbs perfecti decoris, gaudium vniuerſæ terrę? Aperuerunt ſuper te os ſuum omnes inimici tui,] adden-
[b] *Iſai.* 1. tes: [b] Quomodo facta eſt meretrix ciuitas fidelis plena iudicij?] Exprobrantes inſuper cum deriſione deliria in ætate decrepita

Reipu-

Digitized by Google

Reipublicæ ſeneſcentis, anniſq. iam reliquas ſuperantis; & quidem inexcuſabilibus rationibus. Nonne delirium eſt aduerſus Deum mortales bella ſuſcipere, & contra diuinam inſtitutionem audere laicos Dei miniſtris ſacerdotibus dominari? Deliramentum quis eſſe negauerit, non curare, immo ſumme contemnere, habere loco ioci, immo & lucri, ab Apoſtolica Sede, ab ipſa Catholica Eccleſia excommunicatione eſſe præciſos? Deliratio nonne plane omnium maxima eſt, ſperare extra Eccleſiam conſequi poſſe ſalutem? At inſuper quam grande illud delirium, Eccleſiam Romanam de veſtra Republica ſemper bene merentem, conciliatricem Principum in ſacrum fœdus, in bello ſociam, in pace matrem, erga filiam propenſiorem, beneficentia largiore pandentem ſinum frugum: eamdem ab eiuſdem filiæ amplexu diuellere, ac diro ſchiſmate ſeparare? cum id nihil aliud ſit, quam eiuſdem Reipublicæ neruos ſuccidere, & caput amputare? Sed delirium plane riſu dignum quis neget, velle contra ſtimulũ calcitrare, & obſtinato animo vrgere, vt fronte feriat duriſſimam petram atque confringat? At non delirantis ſenis tantum, ſed furentis inſania animi ſignum illud eſt euidens, pro titulis gloriæ infame ſchiſmaticorum nomen conſequi laborare, ac demum illud pudendum, quod ipſi adiacet, hæreticum. Sed & illud quidem grande delirium apparet omnibus, quod ſub velamine libertatis, nectantur vincula ſeruitutis, connexa peccatis, teſtante id diuina [a] Scriptura, quę euacuari non poteſt, quod qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati, & quod funibus [b] peccatorum ſuorum peccans quiſque ligetur: contra vero contemnatur vera libertas, quæ ſanctæ religionis cupiat vincula ſalutaria, quibus tantum obligata, libera conſiſtere poſſit, ac tuta, fortis, & permanens glorioſa, ſecundum illud [c] Eccleſiaſtici ita monentis: Inijce pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum.] & ſequitur: Erunt tibi, inquiens, compedes eius in protectionem fortitudinis, & baſes virtutis, & torques illius in ſtolam gloriæ, & vincula illius alligatura ſalutis.]

a Ioan. 8.
b Prou. 5.
c Eccls. 6.

His vero & alijs id genus obiectantibus veſtræ gloriæ æmulis & aduerſarijs, Reſpublica ipſa longiori ſenio effecta prudentior, mente ſana, corde ſapiens, ipſius nempe ſanior pars ciuium, quod Anna Heli, iuſte iſta reſpondeat: [d] Nequaquam deſipio, ſed mulier infelix nimis ego ſum: nec reputet me quis quaſi vnam de filiabus Belial.] Nolens ipſa & inuita patior iſta Politicorum preſſuris ſuffocata nouantium. Reſpiciat iam Deus ignominiam meam, & iudicet.

d 1. Reg. 1.

At hic tandem finis eſto. Sed doleo vehementer, quod abſque, Valete. Ioannes [e] enim Apoſtolus id vetat facere, & cum eo omnis ſimul Eccleſia, quod indignos ſalutatione iuſte iudicet eos, qui non communicantes Romanæ Eccleſiæ, omnis penitus ſint ſalutis

e Ioan. ep. 2.

exper-

Digitized by Google

expertes. Quod nolim putetis ſymbolum eſſe odij. Abſit. Quiſnam eſt qui magis præcipiat & inculcet inimicorum dilectionem, ipſo Ioanne? Neminem odit Eccleſia, quæ inimicos diligendos eſ-
a Cant. 2. ſe monet ſcriptis, & ingerit verbis; ſed quæ a Deo (vt ipſa [a] teſtatur) charitatem acceperit ordinatam: quæ ſunt Dei, diligat ipſa; & peccata, quæ ſunt extra & contra Deum, odio perſequa-
b Aug. ep. 203. tur. Hinc Auguſtinus [b] ſcribens ad Maximinum Donatiſtarum ſchiſmaticorum anteſignanum, eadem ratione deteſtatus in ipſo dirum ſchiſma, inter alios titulos, quibus honorare fas eſt hominem extra Eccleſiam poſitum, nominat dilectiſſimum. Teſtis eſt mihi Deus, quomodo vos omnes cupiam in viſceribus Iesv Chri-
c Epheſ. 4. ſti, & hoc oro cum Apoſtolo, [c] Epheſios commonente, vt in Eccleſia Catholica ſitis vnum corpus, & vnus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ.] extra quam connexionem & vnitatem nulla cuiquam penitus poterit eſſe ſalus, ſed lugenda ſemper abſque redemptione damnatio. Faxit Deus, vt ſancti Spiritus gra-
d Thren. 2. tia, difflata illa caligine, qua obtexit Deus in furore [d] ſuo filiam Sion, arrideat nobis prior illa veſtra ſerenitas; & ſidera errantia,
e Iud. epiſt. [e] quibus procella tenebrarum ſeruata eſt in æternum,] in firmamento Eccleſiæ fixa reſplendeant in æternum, ſecundum illud pro-
f Bar. 3. pheticum: [f] Stellæ dederunt lumen in cuſtodijs ſuis, & lætatæ ſunt, vocatæ ſunt, & dixerunt, Adſumus: & luxerunt ei cum iucunditate qui fecit illas.] Amen.

g Aug. ep. 162. Sit autem vobis Paræneſis hæc (vt ſic perorem cum [g] Auguſtino ad Donatiſtas) correctio, ſi velitis: teſtis vero, & ſi nolitis.]

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google